

2018

**MENDIMI
I SHQIPTARËVE
LGBTI:
POLITIKA &
PËRFAQËSIMI**

ME MBËSHTETJEN E:

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ISBN	978-0-9980397-1-8
Kërkues dhe autor	Blendi Çeka, Universiteti i Tiranës
Kontribuesit	Arbër Kodra, Open Mind Spectrum Albania (OMSA) Luis Abolafia-Anguita, LGBTQ Victory Institute CV Viverito, LGBTQ Victory Institute
Reçensues	Logan Graves, LGBTQ Victory Institute
Dizajn	Kamela Kondili

Përmbajtja e këtij materiali mund të riprodhet e gjitha ose pjesërisht në çdo formë ose me çdo mjet elektronik, mekanik, fotokopje apo mjet tjetër, me kusht që të përmendet burimi, se përdorimi nuk është tregtar dhe që të mos vendosen kufizime shtesë në material.

Idetë dhe mendimet e shprehura në këtë libër janë përgjegjësi e vetme e autorëve dhe opinionet e shprehura në këtë libër janë përgjegjësi e vetme e autorëve dhe e atyre personave të intervistuar dhe nuk pasqyrojnë domozdoshmërisht pikëpamjet dhe opinionet e Open Mind Spectrum Albania (OMSA) ose të Institutit Victory. Ky kërkim dhe botimi i tij janë bërë të mundur me mbështetjen financiare të Këshillit të Evropës.

Tabela e përmbajtjes

1. Hyrje	4
1.1. Objektivi i përgjithshëm dhe çështjet e kërkimit	5
2. Metodologjia	6
3. Çështjet më të rëndësishme të të drejtave të LGBTI në Shqipëri	10
4. Gjetjet kryesore	12
4.1. Pozicionimi i partisë në lidhje me çështjet e LGBTI	12
4.2. Hyrja e grupeve vulnerabël brenda partive politike	16
4.3. Anëtarët dhe kandidatët e partisë LGBTI	18
4.4. Komuniteti LGBTI si votues	23
4.5. Shqetësimet e komunitetit të LGBTI	24
4.5.1 Të drejtat e LGBTI pjesë e axhendës politike	25
4.5.2 Kontaktet dhe ndërveprimi me organizatat LGBTI në Shqipëri	26
4.6. Hapësira ndërmjet politikës dhe realitetit	27
5. Perspektivat nga komuniteti LGBTI	30
6. Konkluzionet	40
7. Rekomandimet	46
Shtojca 1:	
Udhëzimi për intervistat e gjysëm-strukturuara: Partitë Politike	50
Shtojca 2:	
Udhëzimi për intervistat e gjysëm-strukturuara: aktivistët e LGBTI	51
Shtojca 3: Pyetëtori për komunitetin LGBTI	52
Bibliografia	58

I. Hyrje

OMSA dhe Insituti Victory kanë kryer këtë kërkim mbi pjesëmarrjen dhe përfaqësimin e njerëzve LGBTI në Shqipëri. Ky studim synon të identifikojë realitetin ekzistues dhe të sugjerojë pikat hyrëse për të përmirësuar dhe lehtësuar pjesëmarrjen e përfaqësuesve të komunitetit LGBTI në politikë. Ky kërkim, së bashku me studimet e mëparshme të bëra nga aktorë të ndryshëm në rajon, do të kontribuojë në përfundimin e një kuptimi më të mirë të pjesëmarrjes politike të personave LGBTI duke marrë në shqyrtim perspektivën e partive politike shqiptare, përfaqësuesve institucionalë, dhe organizatave LGBTI.

Të dyja organizatat, që kanë kryer këtë studim kanë një përvojë të gjatë dhe të konsoliduar në promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të komunitetit LGBTI.

Open Mind Spectrum Albania (OMSA) është një organizatë jofitimprurëse që synon të mbështesë promovimin, zbatimin ligjor dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Shqipëri. OMSA synon të ndihmojë ndërtimin e një shoqërie ku çdo individ, pavarësisht nga orientimi seksual, identiteti gjinor, raca, mosha, statusi shoqëror, gjendja martesore, paaftësia fizike ose përkatësia etnike, gëzon të drejta dhe liri të plota dhe sigurohet me shërbime sociale, kujdes shëndetësor, mundësi edukimi dhe ndihmën juridike. Për të arritur misionin e saj, OMSA zhvillon trajnime dhe punon për të rritur dukshmërinë e komunitetit LGBTI. Për shembull, OMSA ka mbajtur trajnime me familjet që po luftojnë me çështje të ndryshme të komunitetit LGBTI, të cilat u përqëndruan në ofrimin e buri-meve të dobishme për pjesëmarrësit dhe ofrimin e ndihmës edukuese dhe psikologjike. OMSA gjithashtu angazhohet në strategjitë e avokimit me agjencitë qeveritare, institucionet shëndetësore dhe shkollat për të kuptuar dhe për t'iu përgjigjur siç duhet nevojave të komunitetit LGBTI në Shqipëri.

Instituti Victory (The LGBTQ Victory Institute (Victory Institute)) është një organizatë Amerikane jo fitimprurëse e themeluar në vitin 1993 me misionin e rritjes së numrit të personave të deklaruar hapur, lezbike, homoseksualë, biseksualë, trans dhe queer (LGBTQ) në zyrën publike dhe për të siguruar programim, shërbim dhe mbështetje të tjera për të ndihmuar në sigurimin e suksesit të tyre. Instituti Victory punon për të arritur barazinë e plotë për njerëzit LGBTQ duke ndërtuar, mbështetur dhe avancuar një rrjet të larmishëm të liderëve LGBTQ publikë. Globalisht, Instituti Victory është në partner-

itet me organizatat lokale për të trajnuar liderët ndërkombëtarë LGBTQ, bashkëpunon me partitë politike për përfshirjen më të madhe të njerëzve LGBTQ, rrit ndërgjegjësimin publik rreth qeverisjes demokratike dhe kryen kërkime mbi pjesëmarrjen politike të personave LGBTQ në vendet jashtë Shteteve të Bashkuara. Këto janë katër shtyllat e punës së tyre ndërkombëtare.

I.1. Objektivi I përgjithshëm dhe pyetjet kërkimore

Qëllimi i përgjithshëm i hulumtimit është identifikimi i mundësive për të rritur pjesëmarrjen politike të personave LGBTI në Shqipëri.

Objektivat specifike të studimit janë:

1. Identifikimi i prirjeve në vazhdim, sfidat dhe praktikat më të mira të pjesëmarrjes politike të komunitetit LGBTI në Shqipëri.
2. Identifikimi i mundësive për rritjen e numrit të personave LGBTI që janë pjesë e strukturave të partive politike.
3. Identifikimi i sjelljes së votimit të personave LGBTI në Shqipëri.
4. Identifikimi nëse një parti politike ose një përkrahje e kandidatit për barazinë e LGBTI ndikon negativisht në mbështetjen e tyre nga votuesit.

2. Metodologjia

Pjesa më e madhe e studimit u bazua në metoda kërkimore cilësore, duke përfshirë intervista gjysmë të strukturuar. Informatorët për intervistat u morën përmes marrjes së mostrave me mbledhje. Në këtë metodë, studiuesi kërkoi informatorë të mundshëm nëpërmjet informatorëve të fituar. Në mënyrë specifike lidhur me objektivin 3 të këtij studimi, metodat sasiore janë përdorur në formën e një sondazhi elektronik i cili u postua në internet dhe u reklamua nëpërmjet rrjeteve të mediave sociale dhe serverëve të listës së postës elektronike.

Metodologjia për këtë studim përfshinte:

- Studimi i shkrimit dhe shqyrtimi i literaturës
- Intervistat gjysmë të strukturuar me drejtuesit LGBTI shqiptarë
- Intervistime gjysmë të strukturuar me përfaqësuesit e partive politike
- Intervistime gjysmë të strukturuar me përfaqësuesit e institucioneve qendrore dhe lokale
- Intervistat gjysmë të strukturuar me përfaqësuesit e OJQ-ve lokale dhe kombëtare dhe organizatave ndërkombëtare që veprojnë në Shqipëri
- Studimi i personave LGBTI për të kuptuar sjelljen e tyre të votimit

Studimi personal dhe rishikimi i literaturës

Sistemi politik Shqiptar, sistemi partiak, programet e partive politike, sistemet zgjedhore dhe anketimet kombëtare mbi sjelljen zgjedhore në Shqipëri u bënë pjesë e studimit fillestar. Ky punim synoi të identifikonte kuadrin dhe mundësitë për pjesëmarrjen dhe përfaqësimin e LGBTI në politikë. Ky studim kombinoi evoluimin e këtyre treguesve gjatë dy dekadave të fundit me forca të jashtme dhe të brendshme që kanë fuqi të ndikojnë në to. Vëmendje e veçantë i është kushtuar sistemit zgjedhor dhe ligjeve që përdoren për zgjedhjet kombëtare dhe lokale, me qëllim identifikimin e pengesave teknike dhe politike dhe mundësi për përfaqësimin e LGBTI.

U konsultua një analizë e gjerë e literaturës mbi situatën e të drejtave LGBTI në Shqipëri dhe në rajonin e afërt. Janë shqyrtuar zhvillimet ligjore për zhvillimin dhe mbrojtjen e të drejtave të LGBTI, përfshirjen institucionale, planet e vepërimit, dokumentet e politikave, rezolutat e miratuara nga parlamentet, kriteret, iniciativat dhe rekomandimet e BE-së dhe të Këshillit të Evropës për të kuptuar zhvillimin në kohë. Studimet e tjera nga Shqipëria, rajoni i Ballkanit dhe më gjerë

lidhur me përfaqësimin LGBTI, pjesëmarrjen dhe perceptimet publike të çështjeve LGBTI u shqyrtuan gjithashtu për të identifikuar temat e interesit, çështjet e krahasueshme dhe praktikatat pozitive¹.

Intervistat gjysëm të strukturuar

Këto intervista u zhvilluan me grupe të ndryshme njerëzish, duke përfshirë aktorët politikë dhe njerëzit të cilë kanë kontribuar drejtpërdrejt në promovimin e të drejtave të Komunitetit LGBTI në Shqipëri. Intervistat gjysëm të strukturuar synonin jo vetëm të eksploronin realitetin ekzistues të pjesëmarrjes dhe përfaqësimit të LGBTI në politikë, por gjithashtu të vlerësonin dhe identifikonin mekanizmat e mundshëm me qëllim rritjen e të dy treguesve.

Grupet e intervistuar janë si vijon:

- 1. Përfaqësues të partive politike.** Tre deri në katër përfaqësues nga secila prej tre partive kryesore në Shqipëri u intervistuan [Partia Socialiste (**PS**), Partia Demokratike (**PD**) dhe Lëvizja Socialiste për Integrim (**LSI**)]. Intervistat u zhvilluan gjithashtu me një përfaqësues të secilës prej partive të vogla më poshtë **LIBRA**, dhe Partisë Republikane (**PR**)².
- 2. Përfaqësues të organizatave LGBTI dhe aktivistë të tjerë LGBTI.** Udhëheqësit e katër organizatave LGBTI në Shqipëri janë përfshirë në këtë grup. Qëllimi i kryerjes së intervistave gjysëm të strukturuar me këtë grup ishte për të fituar këndvështrimin e tyre në pyetjet kryesore të hulumtimit. Këta përfaqësues gjithashtu u pyetën për sugjerimet e tyre për përmirësimin e gjendjes së pjesëmarrjes dhe përfaqësimit LGBTI në politikë.³
- 3. Përfaqësuesit e institucioneve kushtetuese, qendrore dhe lokale që janë përgjegjëse për zbatimin e politikave që synojnë mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave LGBTI në Shqipëri.** Këto intervista u përqëndruan në angazhimin e institucioneve kushtetuese, qendrore apo lokale në lidhje me mbrojtjen, mbështetjen dhe promovimin e të drejtave të komunitetit LGBTI në Shqipëri. Përfaqësuesit u pyetën gjithashtu për sfidat me të cilat balla-

¹Ju lutemi referojuni bibliografisë në fund të këtij studimi.

²Udhëzuesi i intervistimit gjysëm të strukturuar për përfaqësuesit e partive politike është dhënë në Aneksin 1 të këtij studimi.

³Udhëzuesi i intervistimit gjysëm të strukturuar për përfaqësuesit LGBTI është dhënë në Aneksin 2 të këtij studimi.

faqohen në punën e tyre lidhur me ndërveprimin me institucionet e tjera dhe vlerësimin e tyre për angazhimin politik të komunitetit LGBTI.

4. Aktivistët e shoqërisë civile dhe përfaqësuesit e organizatave ndërkombëtare që kanë mbështetur të drejtat LGBTI.

Përfaqësuesit e këtyre grupeve u intervistuan për të marrë një opinion mbi evoluimin e të drejtave të komunitetit LGBTI në Shqipëri. Secili nga të anketuarit është pyetur për kontributin e organizatës që ata përfaqësojnë, dhe në rastin e aktivistëve, për kontributin e tyre personal.

Përzgjedhja e të intervistuarve ishte, në shumicën e rasteve, e qëllimshme, bazuar në disa kritere: a)profilin politik, b)kontributin ndaj të drejtave LGBTI, c) përgjegjësitë e drejtpërdrejta institucionale, d)nivelin e informacionit dhe njohurive rreth zhvillimit të të drejtave të LGBTI-së në Shqipëri.

Disa nga të intervistuarit u përzgjedhën në bazë të rekomandimeve të atyre që u intervistuan më parë, duke marrë parasysh interesat dhe fokusin e studimit (dmth. efektin e mbledhjes së përzgjedhjes së mostrës).

Intervistat u zhvilluan nga Prilli 2017 deri në Shkurt 2018, e cila përfshin periudhën para dhe pas zgjedhjeve parlamentare të qershorit 2017. Intervistat u zhvilluan në ambientet ku punojnë ose angazhohen personat e përzgjedhur. Të gjitha intervistat u transkriptuan dhe analizuan nga autori i studimit.

Të gjithë të intervistuarit kanë dhënë miratimin e tyre për të përdorur informacionin e marrë prej tyre vetëm brenda fushës së studimit. Citimet e përgjigjeve të të anketuarve janë të etiketuara nga kategoritë e listuara më lart në të cilat ata i përkasin. Inicialet e personave nuk përdoren për ruajtjen e konfidencialitetit.

Anketa e komunitetit LGBTI në internet

Një komponent i rëndësishëm i këtij studimi ishte anketa për anëtarët e komunitetit LGBTI. Duke pasur parasysh mungesën e statistikave, vështirësinë e identifikimit dhe përzgjedhjes së mostrës, kontaktimit me njerëzit dhe marrjen e marrëveshjes, anketa u krye në internet. Sondazhi në internet është dërguar si një lidhje e personalizuar me anëtarët e komunitetit LGBTI që janë pjesë e

⁴<http://www.cses.org/>

⁵Sondazhi i përdorur me anëtarët online të LGBTI është dhënë në Aneksin 3 të këtij studimi.

forumeve LGBTI në internet, si dhe janë shpërndarë gjerësisht përmes formave të ndryshme të mediave sociale.

Anketa përmbante pyetje tipike të studimeve ndërkombëtare zgjedhore , si dhe pyetje më specifike në lidhje me komunitetin LGBTI .

Numri i përgjithshëm i njerëzve që morën pjesë në anketë ishte 69, me tre radhë promovionale të ndryshme të organizuara për shpërndarjen e anketës për të rritur numrin e të anketuarve. Bazuar në metodologjinë, përzgjedhjen e mostrave dhe numrin e vogël të të anketuarve, është e pamundur të përgjithësohen rezultatet e anketës së komunitetit LGBTI në Shqipëri. Të gjitha rezultatet e anketës i referohen vetëm të anketuarve që kanë përfunduar studimin online.

Anketa është kryer gjatë periudhës së Nëntorit 2017 - Shkurt 2018. Interpretimi i rezultateve është kryer përmes programit SPSS.

3. Pikat kryesore të të drejtave LGBTI në Shqipëri

- Kushtetuta e vitit 1991 siguroi të drejtat dhe liritë themelore duke përfshirë të drejtat civile, politike, ekonomike, sociale dhe kulturore. Më 20 janar 1995, pas presionit ndërkombëtar nga Këshilli i Evropës dhe ILGA, Parlamenti Shqiptar dekriminalizoi marrëdhëniet konsensuale ndërmjet personave të të njëjtit seks. Kushtetuta e vitit 1998 përforcoi mbrojtjen e të drejtave të njeriut me një klauzolë të veçantë kundër diskriminimit, duke përfshirë edhe gjininë si një bazë të ndaluar për diskriminim.
- Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi, i miratuar në vitin 2010, ndalon diskriminimin në bazë të orientimit seksual ose identitetit gjinor. Qytetarët shqiptarë LGBTI përfitojnë nga mbrojtja e barazisë së dy personave, Avokati i Popullit (AP) dhe Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi (KMD), duke ofruar asistencë të pavarur personave LGBTI që janë viktimat të shkeljeve të të drejtave të njeriut ose diskriminimit. Ata kanë nxjerrë raporte mbi situatën në lidhje me të drejtat e personave LGBTI. Këto raporte ofrojnë dëshmi për shkeljet e të drejtave të njeriut dhe diskriminimin kundër njerëzve LGBTI.
- Nga viti 2010 ndodhën zhvillime të rëndësishme lidhur me LGBTI-në, të tilla si themelimi i katër organizatave të reja për personat LGBTI: Aleanca LGBT, Ambasada PINK, Pro-LGBT dhe OMSA, të cilat të gjitha po punojnë për të zhvilluar kauzën e të drejtave të njeriut për njerëzit LGBTI sot. Dita e parë Ndërkombëtare kundër Homofobisë dhe Transfobisë (IDAHOT) u zhvillua në vitin 2008 me mbështetjen e Qendrës për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut të Fëmijëve në Shqipëri (CRCA), Grupit për të Drejtat e Njeriut dhe Komitetit Shqiptar të Helsinkit. Në vitin 2010 Ambasada PINK mbajti festivalin e parë të 'Diversitetit' dhe që atëherë kjo ngjarje është organizuar çdo vit rreth 17 Majit. Demonstratat festive janë organizuar nga organizata të tjera LGBTI si Bike (P) Ride që u zhvillua në vitin 2012, për të festuar IDAHOT.
- Në dhjetor të vitit 2014, dy OJQ LGBTI, Aleanca LGBT dhe Pro-LGBT hapën një strehë (STREHA) për individët LGBTI që janë viktimat të dhunës në familje.
- Institucioni qendror kryesor për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të drejtën e mosdiskriminimit të personave LGBTI është ish Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR), tani Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale. Përgjegjësitë e kësaj ministrie kanë një ndikim të madh potencial mbi të drejtat e personave LGBTI në fusha të tilla si: punësimi,

shërbimet e mirëqenies sociale, përfshirja sociale, mundësitë e barabarta dhe mbrojtja nga diskriminimi. MMSR koordinon punën e saj me institucionet e tjera të qeverisë qendrore, me organet e barazisë dhe me shoqërinë civile. MMSR ka zhvilluar dy Planet Kombëtare të Veprimit për të Drejtat LGBTI, për 2012-2014 dhe 2016-2020. Plani i parë hapi rrugën drejt bashkëpunimit institucional midis MMSR, institucioneve kombëtare të të drejtave të njeriut (NHRIs) dhe institucioneve të tjera dhe organizatave LGBTI. Plani i dytë u iniciua në Tetor 2016 me krijimin e Grupit Kombëtar të Zbatimit dhe Koordinimit (GKZK). Ministria e Arsimit dhe Sporteve (MASH) ka filluar trajnimin e mësuesve për antidiskriminim, por nuk ka ndërmarrë ndonjë hap tjetër praktik për të adresuar diskriminimin kundër studentëve LGBTI dhe përfshirjen e të drejtave të tyre në kurrikulë.

- Organizatat LGBTI kanë sjellë shkakun e diskriminimit në ballë të mekanizmave të të drejtave të njeriut. Rishikimi i dytë Periodik Universal (UPR) i vitit 2013, i paraqitur nga qeveria shqiptare, është shoqëruar me raporte hije nga organizatat LGBTI. Si rezultat i këtyre raporteve, rekomandimet e Komitetit të të Drejtave të Njeriut të OKB-së për Shqipërinë përfshijnë përmirësime në situatën aktuale të personave LGBTI, veçanërisht ndërhyrjet për të luftuar stereotipet, paragjykimet dhe stigmatizimin social të personave LGBTI.
- Në vitin 2015, bazuar në një kërkesë të Nën-Komitetit Parlamentar për të Drejtat e Njeriut dhe në rekomandimet e AP (Avokati i Popullit), Parlamenti Shqiptar nxori një rezolutë mbi të drejtat e personave LGBTI. Rezoluta kërkoi zhvillimin e një Plani Kombëtar të Veprimit për mbrojtjen e njerëzve LGBTI, bazuar në rekomandimet e bëra gjatë procesit të anëtarësimit të Shqipërisë në BE, si dhe në rekomandimin e Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës “mbi masat për të luftuar diskriminimin në bazat e orientimit seksual ose identitetit gjinor”. Rezoluta bëri thirrje që MASH të trajtojë mësuesit për çështjet që kanë të bëjnë me diskriminimin e studentëve LGBTI dhe për MMSR për të ndryshuar Kodin e Punës për të përfshirë klauzolat kundër diskriminimit në bazë të SOGI⁶.

⁶Çështjet kryesore të të drejtave LGBT në Shqipëri merren nga hulumtimi “Të jesh LGBT në Shqipëri”, UNDP 2017. http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/democratic_governance/bec-ing-lgbti-in-eastern-europe--albania-country-report.html

4. Rezultatet kryesore

Rezultatet e këtij studimi janë organizuar sipas listës së pyetjeve në intervistat gjysmë të strukturuar. Ato reflektojnë udhëzimet e intervistës dhe temat kryesore të diskutimit dhe kontribuojnë në adresimin e objektivave kryesore të hulumtimit.

Rezultatet japin pozicionet ideologjike të partive, praninë e komunitetit dhe personave LGBTI në partitë politike si një grup, si anëtarë, ose si kandidatë, të drejtë e votimit të LGBTI-së nga perspektivat e partive, nivelin e informacionit që partitë kanë rreth nevojave dhe shqetësimeve të LGBTI-së dhe mënyrën se si kuadri ekzistues institucional dhe politik ndikon në realitetin e komunitetit LGBTI në Shqipëri

4.1. Pozicionimi i partisë në lidhje me çështjet LGBTI

Sa i përket pozicionimit të partive politike rreth të drejtave të LGBTI, ato mund të ndahen në dy grupe kryesore. Kjo ndarje në dy grupe, më shumë se ideologjike, pasqyron peshën e këtyre partive në sistemin e partisë (numri i vendeve), madhësia e tyre dhe niveli i tyre i ndikimit dhe përgjegjësisë brenda institucioneve vendimmarrëse në vend. Grupi i parë përbëhet nga partitë kryesore në Shqipëri. Partitë që kanë peshë më të madhe zgjedhore dhe parlamentare shfaqin **një pozicion neutral (mjaft pozitiv, por jo publik)**. Ndërkohë, grupi i dytë i partisë përfshin partitë e vogla me më pak peshë elektorale dhe përfaqësim në parlament / institucionet ekzekutive, duke përfshirë edhe parti të reja. Këto parti **kanë pozita më të hapura kundër ose pro** të drejtave të LGBTI-së. Ky lloj pozicionimi duket se nuk është thjesht ideologjik, por edhe strategjik, me qëllim të diktimit të axhendës politike, tërheqjes së vëmendjes së publikut dhe adresimit të disa segmenteve zgjedhore që mund të mobilizohen potencialisht rreth këtij diskursi

Grupi #1: Pozicioni neutral (positiv, por jo publik)

Të përfshira në këtë grup janë partitë e rëndësishme elektorale dhe parlamentare të cilat janë të pranishme në institucionet vendimmarrëse. Bazuar në këtë dimension matës, partitë kryesore kyçe në vend janë: 1. Partia Socialiste (PS), 2. Partia Demokratike (PD), dhe 3. Lëvizja Socialiste për Integrim (LSI). Të tre partitë përmbushin kërkesat për të qenë të rëndësishëm dhe të pranishëm në institucionet vendimmarrëse në vend, si Parlamenti, Qeveria, Presidenca dhe të

gjitha institucionet e tjera që rrjedhin prej tyre. Të tre partitë së bashku në 10 vitet e fundit, në tre cikle zgjedhore të njëpasnjëshme (2009, 2013, 2017), kanë arritur të fitojnë më shumë se 90% të votave në nivel vendi dhe më shumë se 95% të mandateve/vendeve në Parlamentin Shqiptar.

Ky lloj pozicionimi “*politikisht i saktë*” karakterizohet nga mbështetja pozitive që këto parti kanë dhënë në avancimin e legjislacionit kundër diskriminimit, gjuhës së urrejtjes, rezolutave dhe hartimit të planeve të veprimit. Nga ana tjetër, duke iu referuar programeve të tyre politike dhe artikulimit publik të udhëheqësve politikë të nivelit të lartë në lidhje me avancimin dhe zbatimin e të drejtave të komunitetit LGBTI, pozicionimi i këtyre subjekteve politike është i zbehtë, i nënkuptuar ose indiferent.

Ky pozicion i dukshëm kontradiktor është rezultat i bashkëveprimit të dy treguesve që ndërveprojnë në mënyrë sistematike.

Treguesi i parë ka të bëjë me proceset integruese të vendit në institucionet e Bashkimit Evropian. Shqipëria është aktualisht një vend kandidat për t’u integruar në Bashkimin Evropian dhe garantimi i të drejtave të njeriut është pjesë e kriterëve që kërkohen për të përmbushur negociatat për anëtarësim të plotë.

Përmirësimi i legjislacionit për personat LGBTI ka qenë pjesë e këtyre kriterëve. Partitë kryesore në vend, si pjesë e institucioneve vendimmarrëse, kanë përgjegjësi të drejtpërdrejtë në miratimin e legjislacionit, janë pjesë e takimeve konsultative me përfaqësuesit e institucioneve të BE-së, janë pjesë e institucioneve ekzekutive për zbatimin e planeve të veprimit, dhe janë gjithashtu pjesë e përfaqësimeve të përhershme në Këshillin e Evropës dhe raportojnë periodikisht në Parlamentin Evropian.

Bazuar në përgjegjësinë e tyre institucionale dhe qëndrimin ndaj të drejtave LGBTI, në mënyrë racionale duket se ata nuk duan të portretizohen si një faktor pengues në proceset integruese të vendit, ose si të krijojnë marrëdhënie problematike me përfaqësuesit e BE ose të Këshillit të Evropës nga njëra anë, por duke rezultuar në një kosto të mundshme zgjedhore.

Përveç kësaj, kriteret që duhet të përmbushen në kontekstin e të drejtave të njeriut (dmth. Ligji kundër diskriminimit, i cili përfshin diskriminimin ndaj personave të bazuar në orientimin seksual) nuk vendosin domosdoshmërisht partitë në një pozitë të vështirë në lidhje me ideologjitë që ata përfaqësojnë dhe votuesit tradicionalë.

Propozimi, hartimi dhe procesi i votimit mbi nismat ligjore, siç janë ligjet kundër

diskriminimit, në Parlament shpesh shfaqen si teknike për publikun dhe nuk marrin vëmendje të diferencuar të medias. Kjo rezulton në vëmendjen minimale të publikut dhe gjithashtu lejon palët të shmangin justifikimin për pozicionimin e tyre politik në lidhje me nismën në fjalë.

Treguesi i dytë ka të bëjë me ndikimin negativ të perceptuar elektoral në partitë kryesore politike nëse ato publikisht promovojnë legjislacionin dhe zbatimin e politikave që mundësojnë zgjerimin e të drejtave LGBTI dhe krijojnë një mjedis shoqëror më të hapur dhe jodiskriminues. Sipas të gjithë përfaqësuesve të partive kryesore politike, *“shoqëria Shqiptare ende nuk është e gatshme të pranojë avancimin e të drejtave të komunitetit LGBTI dhe çdo parti që do t'i mbështesë publikisht këto të drejta duhet të marrë parasysh kostot potenciale elektorale”*.

Sipas tyre *“palët janë aktorë racionalë që pasqyrojnë pritjet dhe nevojat e shoqërisë, për momentin ata do të identifikojnë më shumë përshtatshmërinë në shoqëri në lidhje me zbatimin e të drejtave LGBTI, partitë kryesore do të shfaqin publikisht pozitën e tyre neutrale ose pozitive në varësi të ideologjisë që ata mbështesin”*.

Bashkëveprimi ndërmjet këtyre dy treguesve përcakton **pozicionimin neutral, pak pozitiv dhe jo publik të këtyre partive.**

Edhe pse këto parti janë vendosur brenda këtij grupi, intervistat e kryera me përfaqësuesit e tyre tregojnë dallime brenda vetë grupit. Këto dallime lidhen me vetë imazhin e tyre si rezultat i një pritjeje ideologjike klasike. Përfaqësuesit e Partisë Demokratike në përgjithësi janë në favor të garantimit të të drejtave të komunitetit LGBTI në kuadër të mosdiskriminimit, por ato janë më të kundërta ndaj të drejtave të “avancuara”, siç janë martesat midis partnerëve të gjinisë së njëjtë dhe adoptimit. Megjithatë, ky kundërshtim ndaj të drejtave “të avancuara” nuk është publik, por është pjesë e diskutimeve të mbyllura.

“Personalisht unë jam në favor të garantimit të të drejtave LGBTI në kuadrin e mosdiskriminimit. Është e drejta e organizatave LGBTI për të kërkuar më shumë të drejta. Në të njëjtën kohë, unë jam kundër çdo qasjeje që paraqet të drejtat e avancuara të LGBTI-së (martesës) si një vlerë superiore për shoqërinë, ku këto të fundit duhet t'i mbështesin dhe t'i përqafojnë ato masivisht”.

Intervistë me përfaqësues të partisë së djathtë

Përfaqësuesit e dy partive të tjera kryesore, të cilat janë parti të majtë, janë të vetëdijshëm se partitë e majta pritet të jenë më të hapura dhe mbështetëse jo vetëm për të drejtat si mos-diskriminimi, por edhe për të drejtat e sipërpërmendura “të avancuara”. Duke tejkaluar shprehjen e qëndrimit të tyre ideologjik mbi të drejtat LGBTI, ata gjithashtu nxjerrin në pah zhvillimin ekonomik dhe shoqëror të shoqërisë.

Ky qëndrim lidhet me emancipimin e shoqërisë, pranimin shoqëror të personave LGBTI brenda shoqërisë, dhe kostos së mundshme zgjedhore. Më shumë se një polemikë e karakterit ideologjik dhe programor, ajo paraqitet si një polemikë lidhur me kontekstin në të cilin vepron subjekti.

Është interesante se përfaqësuesit e të rinjve të dy partive të qendrës së majtë tregojnë se në forumet e majtë të rinisë Evropiane, në të cilën ata janë pjesë, një nga çështjet e diskutuara dhe votuar është të drejtat e komunitetit LGBTI. Sidoqoftë, këto çështje në të dyja nivelet e diskursit dhe brenda programit janë më pak të pranishme sesa çështjet e tjera si pasojë e krizës dhe shpenzimeve potenciale elektorale. Edhe në partitë e majtë të qendrës, diskutimi i temave të shikuara si të parakohshme dhe si një rrezik zgjedhor **nuk janë publike**.

Grupi #2: Partitë me pozita të hapura publike, pro ose kundër të drejtave LGBTI.

Këto janë parti më të vogla nga pikëpamja e përfaqësimit zgjedhor dhe parlamentar, apo partitë e reja që nuk ekzistonin para zgjedhjeve parlamentare të vitit 2017. Këto parti janë më eksplicite në qëndrimin e tyre pro ose kundër të drejtave LGBTI, në veçanti drejt të drejtave të tilla si martesat dhe adoptimi. Partitë hyjnë në sytë e publikut përmes deklaratave / deklaratave të lëshuara, votimit, diskursit publik dhe programeve partiake. Ky është rasti për Partinë për Drejtësi, Integrim dhe Unitet (PDIU)⁷ dhe Libra.

PDIU paraqitet si një parti konservatore, me kundërshtimin e saj ndaj çdo avancimi të të drejtave LGBTI që ndikojnë në themelimin e shoqërisë, të cilat

⁷PDIU është një parti parlamentare që nga viti 2009. Numri i deputetëve të saj në parlamentin aktual është tre. Në zgjedhjet parlamentare të vitit 2013, ky subjekt politik arriti të fitonte 5 mandate. Në zgjedhjet e fundit, kjo parti politike, megjithëse arriti të fitonte më shumë vota në nivel vendi sesa në zgjedhjet e mëparshme, mori më pak mandate.

ata e definojnë si një familje të përbërë nga prindër heteroseksualë. Kështu, është publikisht dhe politikisht kundër martesave të të njëjtit seks dhe adoptimit.

Libra, ndryshe nga çdo parti tjetër e krahut të majtë, ka një pozicion më të qartë mbi të drejtat LGBTI në platformën e saj. Ajo që bashkon Libra dhe PDIU është mundësia për të zbuluar më shumë qëndrime “radikale” dhe publike ndaj të drejtave LGBTI, si rezultat i përgjegjësive më të vogla institucionale, por edhe si mundësi për të diktuar axhendën politike dhe për të adresuar dhe mobilizuar grupet sociale.

“Përkundër problemit të përgjithshëm të mentalitetit konservator në shoqëri, problemi kryesor me të cilin ballafaqohemi gjatë bashkëveprimit tonë me politikanët është “konsensusi i tyre i heshtur” i shprehur veçanërisht nga përfaqësuesit e partive kryesore politike.

Ata tregojnë një nivel të moderuar të mbështetjes për një numër çështjesh që trajtojmë, por zgjedhim ta bëjmë atë sa më pak publikisht të jetë e mundur, sepse sipas tyre kjo mund të ketë një kosto politike për partinë e tyre. Pra, legjislacioni i ri mund të futet si i tillë, por pa qëndrim publik të partive politike që e mbështesin atë.

Po ashtu ka përfaqësues të partive më të vogla politike (sidomos partitë konservatore) të cilat kundërshtojnë fuqishëm çështjen LGBTI si një kërcënim për shoqërinë dhe familjen si njësi bazë të saj”.

Intervista u krye me një përfaqësues të organizatës LGBTI

4.2. Qasja e grupeve të vulnerabël brenda partive politike

Dy nga partitë kryesore në Shqipëri u krijuan në vitet 1990 dhe 1991 dhe nga pikëpamja e organizimit; ato pasqyrojnë jo vetëm kontekstin e krijimit të tyre, por edhe zhvillimet politike dhe shoqërore në Shqipëri gjatë 28 viteve të fundit. Organizimi i tyre ka elemente të kuadrove, masave, kapjen e të gjitha partive, por edhe të partive të kartelit. Modeli i organizimit të tyre shërbeu si shembull për partitë e themeluara më vonë, duke u bërë të ngjashëm me njëri-tjetrin. Dallimi kryesor reflektohet në rëndësinë e partisë ose nëse shtylla kryesore e

⁸Libra është një parti e re, e krijuar në vitin 2016. Ajo mori pjesë në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017, duke konkurruar si një parti e majtë. Në këto zgjedhje, Libra nuk arriti të siguronte asnjë deputet në parlamentin shqiptar.

saj elektorale është e përqendruar ose e shpërndarë në të gjithë vendin.

Modeli organizativ i partive politike në Shqipëri nuk përfshin degë, për shembull struktura organizative për grupet minoritare / të marginalizuara. Brenda partive politike, grupet e vetme shoqërore që kanë një status të veçantë organizativ janë të rinjtë dhe gratë. Grupet e tjera në bazë të identitetit, interesit ose statusit të pakicës mund të jenë pjesë përbërëse e palëve, por pa pasur një status të veçantë organizativ brenda tyre. Interesat e këtyre grupeve reflektohen në programet e partive politike.

Sidoqoftë, partitë politike konsultohen me këto grupe kur bëhet fjalë për çështje të caktuara programore, hartimin e ligjeve dhe fushatave zgjedhore.

Shumica e të anketuarve të partive politike e kanë gjetur të pajustificuar të organizojnë veçmas këto grupe brenda partisë në formë të degëve, forumeve ose strukturave të posaçme. Kjo nuk vlen vetëm për komunitetin LGBTI, por edhe për grupet e tjera që konsiderohen të marginalizuara. Të anketuarit besonin se interesat e këtyre grupeve mund të shprehen përmes platformës së partisë pa nevojën për strukturat e identitetit apo të bazuara në çështje brenda partisë.

Nga ana tjetër, të gjithë përfaqësuesit e partive politike të intervistuar deklaruan se individët që i përkasin grupeve të cënueshme sociale janë pjesë dhe do të jenë pjesë e anëtarësimit të këtyre partive dhe kanë të gjithë hapësirën potenciale për të konkurruar brenda strukturave të tyre dhe për të zhvilluar një karrierë politike, pavarësisht nga identiteti i tyre, bazuar në aftësitë politike dhe profesionale. Shumica e të anketuarve të partive politike nuk mbështesin idenë e promovimit brenda partisë bazuar në identitetin, gjininë dhe statusin e pakicës, ose përdorimin e mekanizmave “diskriminim pozitiv” për t’i promovuar ato.

Me këtë logjikë, personat LGBTI mund të bëhen anëtarë; të bëjnë karrierë, të zgjedhin ose të zgjidhen në bazë të aftësive dhe kontributeve të tyre personale, por jo si rezultat i të qenit LGBTI.

Është interesante të përmendet se, megjithëse forcat e grave dhe të rinjve kanë qenë pjesë e subjekteve politike që nga themelimi i tyre, praktikat deklaruese të veprimit përmes kuotave të partive politike apo vendimmarrjes politike lidhur me përfaqësimin, dolën më pak se dhjetë vjet më parë. Megjithëse, sipas

⁹<http://www.cec.org.al/sq-al/kodi-zgjedhor>

kodit zgjedhor sot, ekzistojnë kuota të bazuara në gjini për listat e deputetëve dhe këshillat bashkiakë, shumica e përgjegjësve kryesorë të partive politike (që ishin kryesisht gra) janë më shumë në favor të një karriere politike të bazuar në aftësitë dhe kontributet individuale në vend të mekanizmave afirmativ të veprimit siç janë kuotat.

Të intervistuarit vlerësuan gjithashtu se brenda partive të tyre politike ka anëtarë dhe zyrtarë të zgjedhur në qeverinë lokale dhe në parlament që janë pjesë e grupeve të ndryshme të identitetit / grupeve të marginalizuara, por sukcesi i tyre i atribuohet aftësive të tyre personale, jo karakteristikave të tyre të identitetit. Në këtë kontekst, ata mendojnë pothuajse njëzëri se ata i perceptojnë strukturat partiake të bazuara në identitet për të qenë jo vetëm të parakohshme, por të pajustificuara.

Të rinjtë brenda partisë tonë kanë qasjen/qëndrimin individual ndaj personave LGBTI. Natyrisht, kemi pasur diskutime rreth perspektivave të ndryshme brenda nesh. Personalisht pajtohem që të drejtat e LGBTI-së duhet të deklarohen qartë si pjesë integrale e seksionit të të drejtave të njeriut të programit tonë të partisë. Ndërsa nuk jam në favor të përfaqësimit të tyre brenda partisë sonë si një komunitet, që ka degë ose forume të veçanta, ose përfaqësohet me kuota të posaçme në kuadër të diskriminimit pozitiv në listën e kandidatëve për deputetë.

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë.

4.3. Anëtarët dhe kandidatët e partisë LGBTI

Të gjithë përfaqësuesit e partive politike të intervistuar nuk njohin askënd brenda partisë së tyre politike - në cilësinë e anëtarëve, burokratëve, të zgjedhurve brenda partive, apo kandidatëve për këshillat bashkiakë dhe zgjedhjet parlamentare - të cilët kanë dalë hapur si persona LGBTI. Ata gjithashtu besonin se ka potencialisht njerëz LGBTI në të gjitha nivelet e organizimit dhe përfaqësimit të partive, por vetë të anketuarit nuk ishin në dijeni.

Shumica e tyre mendojnë se orientimi seksual është një zgjedhje personale dhe është e rëndësishme që askush brenda partisë të mos diskriminohet si rezultat i kësaj zgjedhjeje.

¹⁰Garcia, A. (2013, April 1). Shqipëria është vendi më homofobik i Evropës sipas një sondazhi të ri. The Gaily Grind. retrieved from <http://www.thegailygrind.com/2013/04/01/albania-is-europes-most-homophobic-country-according-to-a-new-survey/>

¹¹"Nëse dikush është pjesë e një partie politike dhe del nga ajo, shpenzimet bien mbi personin dhe jo mbi partinë politike." Intervistë me përfaqësuesit e partisë

“Unë nuk shoh ndonjë dallim në mes dikujt që është heteroseksual ose homoseksual, është zgjedhja private e të gjithëve”.

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë

Të anketuarit besonin se njerëzit nuk mund të dalin hapur për shkak të vështirësive që ata perceptojnë në lidhje me pranimin familjar dhe social dhe brenda strukturës së partisë^{10,11}.

“Ata mund të mendojnë se dalja hapur mund të dëmtojë karrierën tuaj. Kjo nuk do të shkaktonte përjashtimin tuaj nga partia, por të gjithë do të fillojnë t’ju shohin ndryshe dhe është shumë vështirë të zgjidhet në të ardhmen qoftë brenda partisë, qoftë nga zgjedhësit”.

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë.

Dy nga të anketuarit e partive politike, si grate ashtu dhe mbështetësit e të drejtave LGBTI, thanë se zgjedhësit në zonën e tyre zgjedhore kanë reaguar negativisht ndaj tyre si rezultat i lidhjes së tyre me çështjet LGBTI¹².

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë

Shumica e tyre mendonin se brenda partive të tyre nuk ka asnjë lloj diskriminimi ndaj personave LGBTI, por është gjithashtu shumë herët për Shqipërinë që të vendosë në mënyrë të hapur personat LGBTI në listat për deputetët dhe këshillat bashkiakë.

Një nga të intervistuarit beson se partitë janë aktorë racionalë dhe shpesh aktive që pasqyrojnë nevojat, normat dhe sensibilitetet e shoqërisë në të cilën veprojnë. Nëse këto parti, sipas sondazheve dhe hulumtimeve, vërtetojnë se vendosja e një personi LGBTI jo vetëm që do t’i dëmtojë ato, por përkundrazi do të sjellë përfitime zgjedhore, ato do të jenë të hapura dhe do të ftojnë përfaqësues të komunitetit LGBTI për t’u bërë pjesë e listave të tyre.

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë

¹²“Ka q i fortë është stereotipizimi i lidhjes me çështjen LGBTI, se si përfaqësuesit e organizatave ndërkombëtare apo të institucioneve të tjera të huaja refuzojnë të dalin publikisht në takime të ndryshme për të drejtat e komunitetit LGBTI “(intervistë me përfaqësuesit e një prej organizatave ndërkombëtare aktive në mbështetjen e të drejtave të LGBTI.”

Lidhur me daljen hapur dhe kandidimin si persona LGBTI nga listat e partive politike, ekzistojnë dy skenarë potencialë:

Skenari i parë është kur njerëzit tashmë janë zgjedhur, ose kanë bërë karrierën e tyre politike brenda partive apo edhe në institucionet e vendit, dalin hapur si LGBTI. Në këtë rast, sipas të anketuarve të majtë, niveli i pranimit nga shoqëria do të ishte më i madh, sepse politikani nuk do të shihej thjesht si pjesë e komunitetit LGBTI, por gjithashtu si person LGBTI i cili ka demonstruar aftësi të tjera publike dhe ka bërë kontribute të ndryshme.

Nëse dikush shpallet si LGBTI në forumin tonë politik, pasi ky person ka kontribuar brenda subjektit dhe ka aftësitë adekuatë, ai / ajo do të pranohej më lehtë nga anëtarë të tjerë të forunit. Nëse atëherë i njëjti person do të promovohet nga strukturat qeverisëse të partisë, të gjithë anëtarët brenda partisë jo vetë që do ta praninin atë, por gjithashtu do të kishin më shumë respekt për të, për shkak të faktit se ai ka dale hapur.

Intervistë me përfaqësuesin politik të partisë së majtë

Skenari i dytë do të ishte kur personi do të dalë publikisht si LGBTI dhe pastaj do të bëhet pjesë e partive politike ose listave të kandidatëve për këshillat bashkiakë ose deputetë. Në këtë skenar, si rezultat i mungesës së informacionit nga shoqëria / zgjedhësit për aftësitë dhe kontributet e personit në fjalë, tipari dominues i këtij personi për t'u njohur nga publiku do të ishte identiteti i tyre LGBTI. Në këtë rast, niveli i pranimit social do të ishte më i ulët.

Në fakt, sipas intervistave të kryera me përfaqësuesit e organizatave LGBTI, ka pasur ftesa të drejtpërdrejta nga partitë politike si Libra për anëtarësim dhe përfshirjen e personave LGBTI në listën e kandidatëve të deputetëve. Ftesa të tilla zyrtare nga partitë e tjera të majta nuk ndodhën (edhe pse pritshmëritë e përfaqësuesve LGBTI janë të ndryshme).

“Duhet të jemi të kujdesshëm që të përfshihemi në partitë politike. Partitë politike thjesht do të na përdorin si një imazh për t'u treguar veten si të hapur dhe progresiv. Ndërkohë, nga ana tjetër, ne nuk do të jemi në gjendje të ndryshojmë ndonjë gjë në lidhje me promovimin e të drejtave LGBTI”.

Intervista me një përfaqësues të organizatës LGBTI

Pse është e vështirë të dalësh hapur si person LGBTI në Shqipëri?

Sipas të gjitha intervistave (intervista me përfaqësues të partive politike, përfaqësues të organizatave LGBTI, punonjës socialë që bashkëveprojnë çdo ditë me anëtarët e komunitetit dhe përfaqësues nga grupet tjera të intervistuar), është shumë vështirë të dalësh hapur si person LGBTI në Shqipëri.

Vështirësia është shumëdimensionale dhe përfshin familjen, bashkësinë, pranimin shoqëror¹³, si dhe një përgjigje të paqartë institucionale¹⁴. Pasojat e daljes hapur si person LGBTI variojnë nga situata të rrezikshme për jetën deri në shkatërrimin e karrierës dhe izolimin social.

Vështirësitë dhe pasojat e drejtpërdrejta potencialisht ndeshen nga të gjithë anëtarët e komunitetit LGBTI, pavarësisht nga statusi i tyre ekonomik, arsimit, profesioni ose moshë. Dallimi qëndron në llojin e pasojave të mundshme që duhet të ballafaqohen.

Mbijetesa/Ekzistenca: Vështirësitë e personave LGBTI për të dale hapur në zonat rurale, qytetet e vogla dhe periferitë e qyteteve të mëdha janë shumë reale. Këto vështirësi bëhen më keq nëse familja është e varfër, personi LGBTI nuk ka punë ose nuk ka ndjekur ndonjë shkollë¹⁵.

Në këtë kontekst, konfrontimi i parë është brenda familjes. Prindërit dhe vëllezërit e motrat kanë një nivel shumë të lartë refuzimi për një anëtar të familjes që del hapur si LGBTI. Ky nivel i refuzimit jo vetëm që shfaqet si mohim i pranimit, por edhe si pasojë e pasojave që secili anëtar i familjes dhe familja në tërësi mund të ballafaqohen në komunitetin e tyre. Presioni social mbi familjen, turpi, shkatërrimi i imazhit “normal”, mungesa e informacionit dhe pamundësia për t’u marrë me një “ngjarje” të tillë përbëjnë kornizën mbi të cilën ndodh dhuna dhe shihet si e justifikuar¹⁶. Sipas intervistave të kryera me profesionistë që punojnë çdo ditë me anëtarët LGBTI të cilët janë refuzuar nga familja, dhuna më intensive, fizike dhe psikologjike / verbale kundër personave LGBTI ndodh brenda familjes .

¹³Kur zbuloni një shok ose një të afërm të jetë LGBTI 34% e njerëzve të intervistuar me ndërprerje të komunikimit me të dhe 17% do të përdorin dënimin fizik. Ndërsa 25% të tjerë do të përpiqen ta ndihmojnë atë / a për të gjetur një kurë për këtë. Anketa e NDI për çështjet LGBTI në Ballkan. https://www.ndi.org/LGBTI-Balkans_poll.

¹⁴Anketa Sociale Evropiane 2012 kërkoi “homoseksualët dhe lesbiket të jenë të lirë të jetojnë ashtu siç dëshirojnë” dhe 23% nuk janë dakord, ndërsa 30% janë kundërshtuar fuqishëm. Ky ishte niveli më i lartë antipatie i çdo vendi në studim. Ishte gjithashtu i vetmi vend në Ballkanin Perëndimor që përfshihej.

Si rezultat i kësaj dhune dhe mosmiratimi nga anëtarët e familjes, dëbimi/refuzimi nga familja është fati i anëtarëve LGBTI që jetojnë në këtë kontekst. Përkundër zgjidhjeve afatshkurtra, mungesa e një skeme integrale mbështetëse¹⁸/efektive institucionale, mungesa e një rrjeti social/familjar, mungesa e të ardhurave, pamundësia për të gjetur një punë¹⁹, ndjekja e shkollës, dhe mbi të gjitha, nevoja për të mbijetuar duket të jetë vendimtare në orientimin e këtyre personave në ushtrimin e prostitucionit. Përmes prostitucionit, ata sigurojnë jetesën e tyre, duke e transformuar këtë aktivitet si mjetin e vetëm të mbijetesës. Si rezultat i prostitucionit, këta pjesëtarë të komunitetit LGBTI janë shumë më të prekshëm ndaj sëmundjeve seksualisht të transmetueshme, të cilat kombinohen me mungesën e kujdesit shëndetësor e cila me kohë mund të kërcënojë jetën e tyre. Për këtë kategori personash LGBTI, të dalësh hapur do të thotë përballje me mbijetesë, dhe me vetë ekzistencën.

Kostot e Shkatërrimit të Karrierës: Këtu përfshihen njerëz LGBTI që ndajnë një “sukses” relativ në shoqërinë Shqiptare. Këta janë njerëz LGBTI që mund të punojnë në sektorë të ndryshëm (publik, privat, në politikë, media, organizata dhe akademi) dhe kanë krijuar një karrierë profesionale. Deklarimi për to ka kosto që lidhen kryesisht me refuzimin social dhe përmbyshjen e realitetit ku ata jetojnë. Përndryshe, do të thotë shkatërrimi i karrierës profesionale, përkeqësimi i imazhit publik dhe profesional, ndryshimi radikal në marrëdhëniet shoqërore dhe pasiguria për të ardhmen. Përkundër kostove të mundshme, ky grupim nuk rrezikon mbijetesën dhe vetë jetën. Nëse i referohemi vendeve fqinje (rasti i Kryeministrit të Serbisë), por edhe vendeve të tjera Evropiane, SHBA, Amerika Latine, janë njerëz LGBTI nga kjo kategori ata që dalin dhe shkundin mentalitetin mbizotërues jo-pranues të shoqërisë.

¹⁵Aktualisht ka 50 njerëz LGBTI që qëndrojnë në Strehëza. Është një strehim urgjent për ta. Shumica e tyre vijnë nga zonat rurale (ose qytete të vogla) të Shqipërisë. Moshja e tyre varion nga 18 deri në 25 vjeç. Shumica e tyre kanë përfunduar arsimin fillor / të mesëm ose shkollën e mesme “Intervistë me përfaqësuesin LGBTI.

¹⁶Sipas intervistave të kryera me punonjësit socialë në strehimore, një arsye themelore pse të rinjtë LGBTI nuk do të dalin hapur është sepse ata vendosin të mbrojnë imazhin e familjes së tyre brenda komunitetit ku jetojnë.

¹⁷Të anketuarit nga komuniteti LGBTI raportojnë se 24% e dhunës psikologjike shkaktohet brenda familjes, 24% nga miqtë, 16% nga kolegjet dhe 14% nga njerëzit në rrugë. Anketa e NDI për çështjet LGBTI në Ballkan. https://www.ndi.org/LGBTI_Balkans_poll.

¹⁸Sipas intervistave të realizuara me punonjësit socialë në strehimore, ata persona LGBTI që largohen nga familja e tyre nuk janë të informuar për atë që institucionet ofrojnë në aspektin e mbrojtjes sociale. Ata gjithashtu mendojnë se niveli i besimit drejt komunitetit LGBTI ose ndaj mekanizmit të reagimit institucional është shumë i ulët.

¹⁹The HeadHunter Index <http://www.headhunter.al/sq-al/lgbtq-index>

Nga të gjitha intervistat me organizatat LGBTI, rezulton se këta njerëz kanë një jetë të dyfishtë dhe nuk kanë motivim të fortë për tu deklaruar, sepse ata janë në gjendje ta menaxhojnë atë, si heteroseksuale në publik dhe si LGBTI në mjedise më të vogla private.

Grupet e ndërmjetme: Këto përfshijnë njerëz LGBTI që kanë potencialin më të lartë të pranimit brenda familjes, jo shumë të varfër ose me të ardhura më të larta, me më shumë arsim, nga zonat urbane por që ende nuk kanë krijuar një karrierë profesionale. Shpenzimet për këta persona LGBTI nëse dalin janë të lidhura me pamundësinë e një karriere profesionale, zhvillimin e aftësive të jashtëligjshme dhe jashtë dimensionit LGBTI. Identiteti LGBTI perceptuar në shoqëri është shënuesi/cilësia dominuese e personit. Këta njerëz LGBTI për pjesën tjetër të shoqërisë nuk kanë interesa, aftësi, karrierë profesionale, ata thjesht janë LGBTI. Deklarimi për ta në kontekstin shqiptar (dhe imazhin dërmues për personat LGBTI) do të thotë të jetosh ashtu si LGBTI, duke punuar vetëm sepse je LGBTI, duke reduktuar të gjitha interesat e personit në një dimension të identitetit.

4.4. Komuniteti LGBTI si votues

Të gjithë përfaqësuesit e partive politike të intervistuar nuk kishin informacion lidhur me numrin e personave LGBTI në Shqipëri, dhe madje edhe më pak për sjelljen e tyre të votimit dhe preferencat politike. Sipas tyre, nga këndvështrimi zgjedhor, përderisa nuk ka statistika të sakta, votuesit LGBTI nuk kanë domethënie apo rëndësi zgjedhore.

Është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se ata perceptojnë diskursin për të drejtat LGBTI (kryesisht të drejtat e “avancuara”) është e parakohshme dhe mund të ketë pasoja negative zgjedhore.

Në këtë kontekst, ata nuk i shohin të drejtat e LGBTI si pjesë e diskursit politik ose se një çështje e tillë është e ndjeshme, ndarëse ose mobilizuese ndaj votuesve.

Me këtë logjikë, ata mendojnë se votuesit LGBTI përgjithësisht sillen politikisht si prindërit e tyre ose anëtarët e afërt të familjes, kryesisht si rezultat i procesit të socializimit politik në familje.

Përfaqësuesit e krahut të majtë theksojnë se edhe pse është e kujdesshme që të drejtat e LGBTI-së të trajtohen më me zë, siç ndodh midis partive politike

të partnerëve të krahut të majtë Evropian, kjo nuk do të ndodhë në Shqipëri, sepse së pari, shoqëria nuk është e gatshme; Së dyti, ka shumë pak votues LGBTI dhe grupe votuese jo-LGBTI që mund ta mbështesin këtë artikulum politik; dhe së treti, ky artikulum publik nga partia e tyre politike mund të prodhojë kosto zgjedhore.

Ekziston perceptimi se partitë e krahut të majtë mbështesin ose duhet të mbështesin më shumë të drejta LGBTI të komunitetit, duke iu referuar praktikave të partive politike Evropiane / Amerikane. Paradoksalisht nëse marrim një vështrim retrospektiv, del e kundërta në rastin e Shqipërisë. Është Partia Demokratike që ka qenë shumë më e hapur dhe ka ndërmarrë hapat më të rëndësishëm brenda kuadrit të të drejtave LGBTI. Të gjitha këto kanë ndodhur kur kjo parti ka qenë në pushtet.

- Dekriminalizimi në vitin 1995 dhe legalizimi i homoseksualitetit
- Homoseksualët mund të shërbejnë në ushtri (2008)
- Fotoja e parë publike me përfaqësuesit e komunitetit LGBTI dhe mbështetjen e hapur të kryeministrit dhe kreut të PD-së Sali Berisha
- Ligji Kundër Diskriminimit 2010 / Ndalimi i diskriminimit në punë ose shërbime në fushën e identitetit gjinor

Intervistë me përfaqësuesin e partisë së djathtë

4.5. Shqetësimet e komunitetit LGBTI

U vu re gjatë shumicës së intervistave të kryera me përfaqësuesit e partive politike mungesa e informacionit mbi nevojat e përditshme dhe çështjet me të cilat ballafaqohen anëtarët e komunitetit LGBTI. Nevojat dhe shqetësimet e komunitetit LGBTI, sipas përfaqësuesve politikë, barazohen me të drejtën për martesë të të njëjtit seks.

Ekziston një bindje e përgjithshme se personat LGBTI në Shqipëri gëzojnë të gjithë lirinë për të shprehur orientimin e tyre seksual dhe ka shumë pak raste të dhunës fizike kundër tyre. Të drejtat e këtij komuniteti janë të garantuara si në aspektin e ligjit dhe praktikës së përditshme. Ekziston një perceptim i përgjithshëm se orientimi seksual është një zgjedhje personale dhe nuk duhet të ketë diskriminim për këtë zgjedhje.

Në ditët e sotme, të rinjtë, pjesë e forumit, nuk kanë informacion mbi çështjet e përditshme të komunitetit LGBTI. Ka disa përjashtime të rralla të njerëzve

të informuar për shkak të përvojave të tyre personale me miqtë dhe shokët e tyre.

Intervistë me përfaqësuesin e partisë së majtë

Shpesh ndodh që organizatat LGBTI kërkojnë të imponojnë veten. Në ç'masë shkelen të drejtat e tyre? Ata janë të lirë. Ku janë duke u diskriminuar? Martesa midis personave të gjinisë së njëjtë është e parakohshme dhe për mua personalisht e papranueshme.

Intervistë me përfaqësuesin e partisë së majtë

Të anketuarit ndajnë një sërë pikëpamjesh nga pikëpamja e partive të krahit të majtë se kërkesa për martesë të të njëjtit seks është në rastin më të parë të parakohshëm ndaj pikëpamjes së konservatorëve se ai po kërcënon njësinë bazë të familjes.

Me përjashtim të dy rasteve, të anketuarit nuk ishin në dijeni të shqetësimeve me të cilat ballafaqohen anëtarët e komunitetit LGBTI lidhur me aksesin në punë, shërbime, arsim, shëndetësi dhe drejtësi.

Kur flasim për komunitetin LGBTI, ekziston një lloj thjeshtësimi apo barazimi i këtij komuniteti me përfaqësuesit e organizatave LGBTI. Sipas përfaqësuesve politikë të intervistuar, këta njerëz kanë qasje në media, institucione, marrin fonde nga organizatat ndërkombëtare dhe gëzojnë të gjitha të drejtat për të shprehur orientimin dhe identitetin e tyre seksual. Për disa nga të intervistuarit, “shpesh diskutimet e ekzagjeruara të diskriminimit ndaj personave LGBTI ose diskutimi për martesat e të njëjtit seks nuk janë asgjë më shumë se një mekanizëm artificial i këtyre organizatave për të përfituar më shumë nga financimi i donatorëve”. Me fjalë të tjera, ata besojnë se është një “tendencë e organizatave LGBTI për të paraqitur situatën e komunitetit LGBTI në terma negative për të justifikuar punën dhe të ardhurat e tyre”, dmth. Prodhimin e një realiteti artificial që nuk ekziston.

4.5.1 Të drejtat LGBTI pjesë e axhendës politike

Për shumicën e përfaqësuesve të partive politike, është ende herët në Shqipëri që të flitet për këto çështje. Mbase pas pesë deri në dhjetë vjetësh, si rezultat i proceseve të integritimit në BE dhe ndryshimit në nivelin e pranimit social, kjo

çështje do të jetë më e pranishme.

Edhe Shqipëria do të jetë shumë shpejt e hapur për diskutime të tilla edhe në mjedisin politik. Ky është një trend global. Si rezultat i presionit të jashtëm, ky lloj diskutimi do të bëhet haptazi nga partitë politike shqiptare. Koha e identitetit dhe përkatësisë politike do të vijë.

Intervistë me përfaqësuesin e partisë së majtë

4.5.2 Kontaktet dhe ndërveprimi me organizatat LGBTI në Shqipëri

Të intervistuarit, kryesisht gra, të cilët kanë qenë pjesë e komisionit parlamentar të ligjit dhe seminareve të organizuara nga organizatat ndërkombëtare lidhur me të drejtat e LGBTI-së, personalisht e dinë dhe bashkëveprojnë kryesisht me përfaqësues të organizatave LGBTI. Ndërsa pjesa tjetër e të anketuarve shprehën se ata në distancë i njohin këta përfaqësues, kryesisht përmes mediave.

Është interesante që të gjithë përfaqësuesit e forumeve rinore të tri partive kryesore tregojnë se ata kurrë nuk janë kontaktuar apo ftuar të marrin pjesë në takimet apo debatet e të drejtave LGBTI.

Ata përfaqësues politikë që kanë më shumë ndërveprim me përfaqësuesit LGBTI thonë se ka mungesë koordinimi mes këtyre organizatave; ka konflikte të panevojshme dhe mungesë koherence në artikulin e nevojave të komunitetit LGBTI. Edhe në lidhje me strategjitë e komunikimit, shpesh ata i konsiderojnë këto organizata si arrogante dhe të pakujdesshme në lidhje me kontekstin në të cilin veprojnë dhe bashkëpunojnë me “aleatët”.

Organizatat LGBTI janë në konkurrencë me njëri-tjetrin. Sipas mendimit tim, ata nuk duhet të flasin për veten e tyre, por t’u mundësojnë palëve të treta, prindërve, institucioneve, organizatave të tjera ose mediave të flasin për to

Intervistë me përfaqësuesin e partisë së majtë

Duhet të theksohet se pas analizimit të qëndrimeve të të anketuarve të partive politike, janë të dukshme pozita të ndryshme por të njëkohshme në lidhje

me të drejtat LGBTI. Pozita e tyre si përfaqësuese politike është edhe ajo e qëndrimit gjysmë zyrtar në lidhje me të drejtat LGBTI të theksuara më lart. Pikëpamja tjetër është qëndrimi i tyre më personal për të njëjtën çështje, duke e portretizuar veten si më të hapur dhe përkrahës ndaj të drejtave LGBTI, si rezultat i shpërndarjes së informacionit, besimit në të drejtat e njeriut, nivelit të tyre të arsimit ose përvojave profesionale. Në këtë plan, sipas tyre, formohet koncepti i një “aleati”. Personat në partitë politike që janë më të hapur, kryesisht gra apo të rinj, gradualisht do të ndikojnë tek kolegët e tyre të partisë për të rritur ndërgjegjësimin dhe mbështetjen e të drejtave LGBTI. Ata kërkojnë mirëkuptim dhe vlerësim për veprimet e tyre ndaj të drejtave LGBTI, duke pasur parasysh kontekstin në të cilin veprojnë.

Sipas tyre, është faji i organizatave LGBTI që partitë politike kanë pak informacion mbi nevojat dhe problemet e komunitetit LGBTI në Shqipëri dhe se shpesh këto nevoja lidhen vetëm me martesën e të njëjtit seks.

4.6. Hendeku midis politikës dhe realitetit

Nëse i referohemi kuadrit ligjor, rolit të institucioneve kushtetuese si Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Avokati i Popullit, plane konkrete të ndërmarra nga Qeveria Shqiptare (si p.sh. planet e veprimit 2012-2016 dhe 2016-2020) dhe përfshirja e qeverisë lokale në mbrojtje dhe mbështetje të komunitetit LGBTI, mund të thuhet se Shqipëria ka bërë hapa konkretë në 10 vitet e fundit. Ky fakt është veçanërisht i vërtetë në krahasim me vendet e tjera në rajon.

Rezoluta e Parlamentit Shqiptar, dhe në veçanti plani i veprimit, tregon një qasje dhe angazhim serioz institucional për adresimin e nevojave të ndryshme të komunitetit LGBTI dhe rritjen e aksesit të këtij komuniteti në shoqëri. Të dy planet e veprimit u hartuan në konsultim të ngushtë me organizatat ndërkombëtare, Këshillin e Evropës dhe organizatat LGBTI.

Nga intervistat me përfaqësuesit e organizatave LGBTI dhe përfaqësues të organizatave ndërkombëtare, plani i veprimit konsiderohet si një hap përpara cilësor që angazhohet në shumë institucione shqiptare në mbrojtjen e të drejtave LGBTI.

Sa i përket zbatimit të planit dhe efekteve të tij të prekshme në jetën e për-

ditshme të anëtarëve të komunitetit LGBTI, qëndrimet e të anketuarve janë të ndryshme. Disa prej tyre (kryesisht përfaqësues të organizatave LGBTI) vlerësojnë se impakti i planit është minimal deri tani.

Ndërkohë, të intervistuarit e tjerë vlerësojnë se edhe pse ka probleme me zbatimin, si rezultat i këtyre masave, situata në disa institucione dhe shërbime është përmirësuar ndjeshëm. Ky është rasti me policinë e shtetit, ku pas shumë seancave të trajnimit dhe ndërgjegjësimit, qasja e personave LGBTI në këtë institucion është përmirësuar.

Përkundër qëndrimeve të ndryshme, ekziston një konsensus i plotë midis të anketuarve se plani i veprimit është konceptuar dhe i hartuar mirë, por nevojitet më shumë përpjekje për zbatimin e tij.

Planet e Veprimit dhe një numër i iniciativave të tjera ligjore lidhur me të drejtat LGBTI duket të kenë një emërues të përbashkët: huazimi i praktikave më të mira ndërkombëtare, kryesisht Evropiane.

Plani aktual i veprimit dhe kuadri ligjor mund të konsiderohen si një sistem shumë i mirë i mbrojtur dhe promovues për njerëzit LGBTI, në qoftë se pranimi social ishte më i lartë dhe pasojat e daljes nuk ishin aq negative. Edhe nga këndvështrimi i zbatimit, sa më shumë institucione të testohen në angazhimet e tyre, aq më shumë do të përmirësohen dhe si rezultat përgjegjësitë që kanë ndërmarrë do të zbatohen më mirë.

Duhet të theksohet se kuadri ligjor dhe politikat e vendosura po kujtojnë vende të tjera përveç Shqipërisë, ose më mirë ato janë në vend para kohe. Në kontekstin e Shqipërisë, ku shumica absolute e personave LGBTI nuk mund të dalin hapur, planet dhe kuadri ligjor punojnë në një vakum. Institucionet u përgjigjen disa ose shumë pak situatave emergjente të personave LGBTI dhe nuk ofrojnë zgjidhje dhe mbrojtje të integruar për njerëzit që deklarohen.

Problemi tjetër i kuadrit ligjor dhe reagimi institucional sipas sektorëve është efekti i kundërt që ata mund të prodhojnë në shoqëri. Ekzistenca e tyre në një vakum, duke mos adresuar nevojat reale të komunitetit LGBTI në Shqipëri, mund të sjellë një reagim më konservativ ndaj idesë së veprimeve afirmative për njerëzit LGBTI, se është “diskriminim” kundër pjesës tjetër të shoqërisë. Pra, situata reale e të drejtave dhe qasjes LGBTI do të ndryshojë shumë pak, ndërkohë që konsensusi publik dhe numri i aleatëve potencialë do të jenë më të ulëta. Është ky lloj perceptimi publik që mund të zhvillohet në të ardhmen,

të njëjtin perceptim që posedojnë politikanët e intervistuar në këtë studim, të cilët mendojnë se problemet e personave LGBTI barazohen me martesën dhe adoptimin, ndërsa të gjitha të drejtat e tjera janë të garantuara.

Prandaj, planet e veprimit dhe ndërveprimet institucionale duhet të shtojnë mekanizma të tjerë që reflektojnë më mirë situatën LGBTI në Shqipëri. Mekanizmat duhet të ofrojnë mbrojtje, shërbime dhe integrim. Strehimi (STREHA), nga pikëpamja organizative dhe funksionale, mund të shërbejë si një ilustrim i reagimit të integruar institucional.

5. Perspektiva nga komuniteti LGBTI

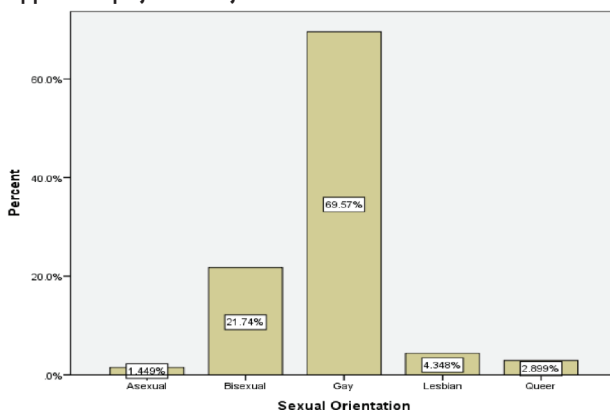
Siç është theksuar në seksionin e metodologjisë, gjetjet nga sondazhi online i kryer me anëtarët e komunitetit LGBTI nuk mund të përgjithësohen për të gjithë popullsinë LGBTI në Shqipëri që rezultojnë nga kufizimet metodologjike²⁰. Në këtë kontekst, gjetjet i referohen vetëm personave LGBTI që kanë përfunduar studimin online²¹.

Të dhënat e mostrës demografike

69 vetë morën pjesë në studim²². Sa i përket identitetit gjinor të të anketuarve, 91.3% janë burra, 7.24% femra dhe 1.44% transgjinorë. Nga 69 të anketuar, 69.57% vetë-identifikohej si homoseksual, 21.74% si biseksualë, 4.34% si lezbike, 2.89% si të papërcaktuar dhe 1.44% si aseksualë. Sa i përket moshës së të anketuarve, ajo varion nga 18 në 45 vjeç. 40% e të anketuarve kanë lindur në intervalin midis 1992 dhe 1998.

Sa i përket nivelit të arsimimit të të anketuarve, 15% e tyre kanë përfunduar shkollën e mesme, 28.77% prej tyre ishin aktualisht në universitet ose kishin filluar universitetin por e ndërprejnë, 26.03% përfunduan studimet universitare dhe 30.14% përfunduan studimet pasuniversitare.

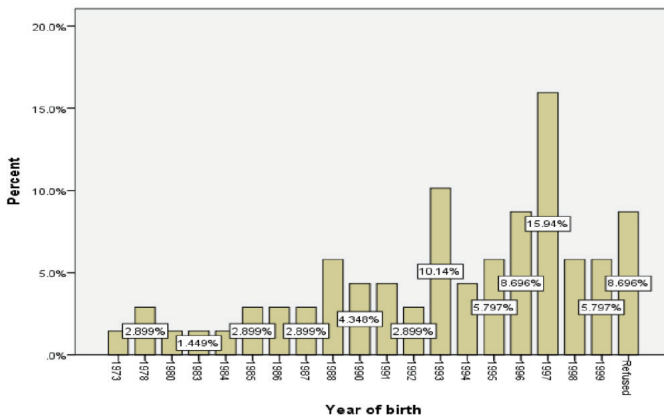
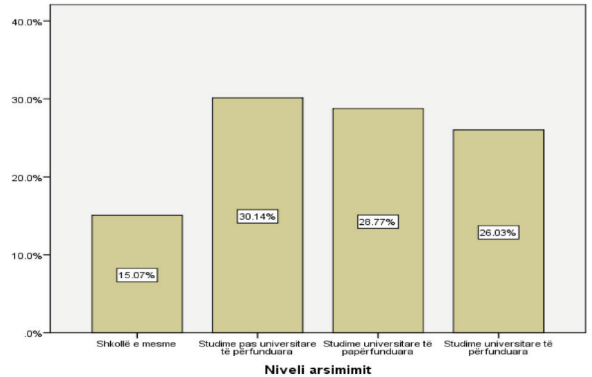
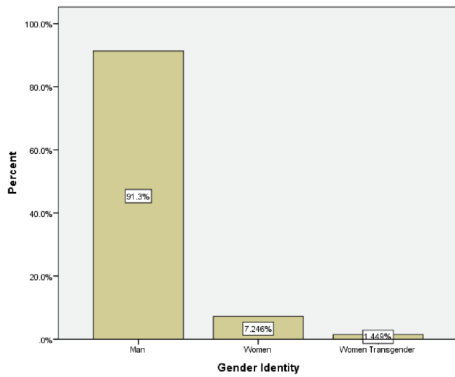
72.6% jetonin në Tiranë, ndërsa pjesa tjetër jetonin në qytete të tjera të vendit ose ishin Shqiptarë që jetonin jashtë.

²⁰Kufizimet shpjegohen në seksionin metodologjik që përshkruan sondazhin online.

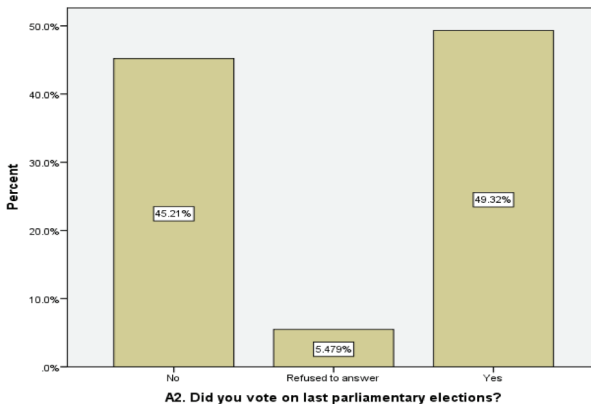
²¹Formati i pyetësorit për anketimin online është dhënë në Aneksin III.

²²I njëjti nivel përgjigje është raportuar nga anketa e NDI-së për çështjet LGBTI në Ballkan. https://www.ndi.org/LGBTI_Balkans_poll

Pjesëmarrja në zgjedhje

Sa i përket pjesëmarrjes në zgjedhje, rreth 50% e të anketuarve morën pjesë në zgjedhje, ndërsa 45.21% nuk morën pjesë. Pjesa tjetër nuk pranoi t'i përgjigjej kësaj pyetjeje. Megjithatë mostra nuk është përfaqësuese, është interesante të theksohet se pjesëmarrja është disi e ngjashme me pjesëmarrjen zyrtare të votuesve për popullatën e përgjithshme në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017.

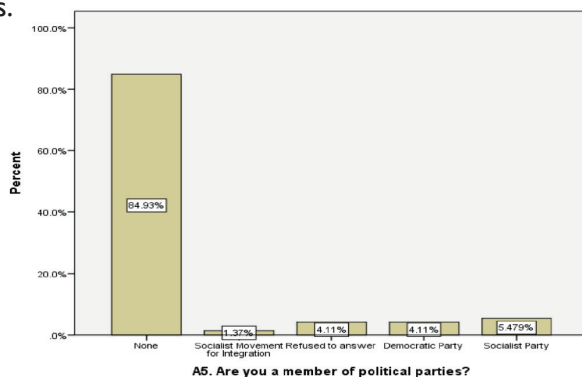
Tre çështjet më të rëndësishme kur votojnë

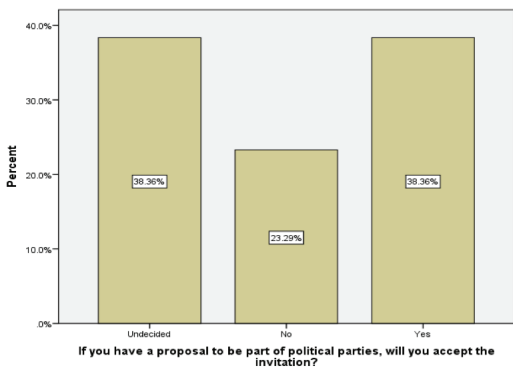
Në hulumtimin online, çdo i anketuar ishte në gjendje të zgjedhë më shumë se një opsion kur u pyet për tre çështjet më të rëndësishme që ndikojnë në mënyrën se si ata votojnë për kandidatët politikë. Tre çështjet më të rëndësishme për personat LGBTI kur votojnë janë punësimi, shëndetësia dhe arsimi. Renditjet e ardhshme më të larta, në rregull, ishin infrastruktura bazë, çështjet LGBTI dhe kriminaliteti. Çështjet që të anketuarit e identifikojnë si më të rëndësishmet janë pothuajse të njëjta me zgjedhjet e bëra nga popullata e përgjithshme në studime të tjera në nivel kombëtar, duke treguar se qytetarët LGBTI votojnë në të njëjtën mënyrë si qytetarët e tjerë, ndërsa duke i dhënë përparësi çështjeve LGBTI si një prioritet i rangut më të ulët. Duhet të theksohet se është e vështirë të identifikohen se cilat janë të anketuarit në seksionin “Çështjet LGBTI” dhe në këtë kontekst çdo supozim përbën një spekulim në lidhje me këtë seksion.

Anëtarësimi i partive politike dhe dëshira për t’u përfshirë në politikë

Këto dy pyetje tregojnë nivelin e përfshirjes aktuale të drejtpërdrejtë në politikë dhe gatishmërinë për t’u përfshirë politikisht në të ardhmen. Lidhur me anëtarësimin në partitë politike, rreth 11% e të anketuarve tregojnë se ata ishin anëtarë të partisë - më saktësisht 5.47% ishin anëtarë të Partisë Socialiste, 4.11% të Partisë Demokratike dhe 1.37% të Partisë Lëvizja Socialiste për Integrim. Pothuajse të gjithë të anketuarit që ishin anëtarë të partisë ishin gjithashtu pjesë e forumeve rinore të partive.

Përsa i përket “gatishmërisë për të marrë pjesë më tej në politikë” duke pasur mundësi në të ardhmen, 38.36% shprehën interes të drejtpërdrejtë, 38.36% ishin të pavendosur nëse dëshironin të përfshiheshin, ndërsa 23.29% ishin kundër përfshirjes.

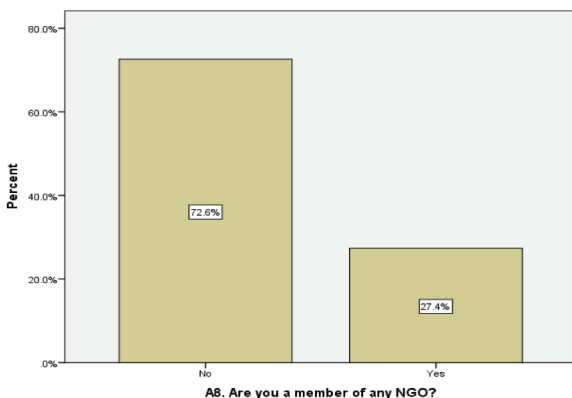

Anëtarësimi në shoqërinë civile

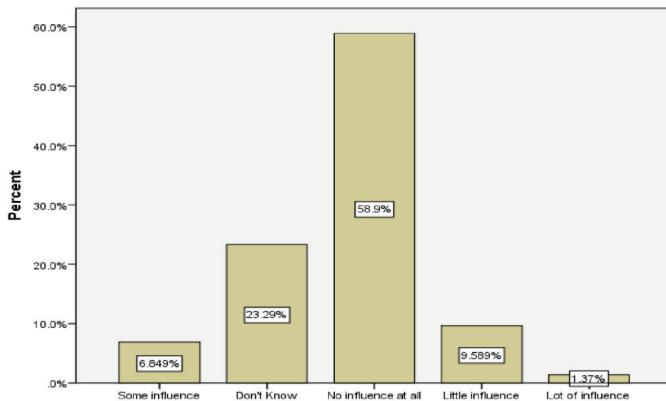
27.4% e të anketuarve ishin anëtarë të organizatave të shoqërisë civile, ndërsa 72.6% nuk janë anëtarë të ndonjë organizate. Kështu, anëtarësimi në organizatat e shoqërisë civile ishte më e lartë se sa anëtarësimi në partitë politike.

Është interesante se vetëm 50% e anëtarëve të organizatave të shoqërisë civile janë anëtarë të organizatave LGBTI, ndërsa pjesa tjetër janë anëtarë të organizatave të tjera që nuk fokusohen në të drejtat LGBTI.

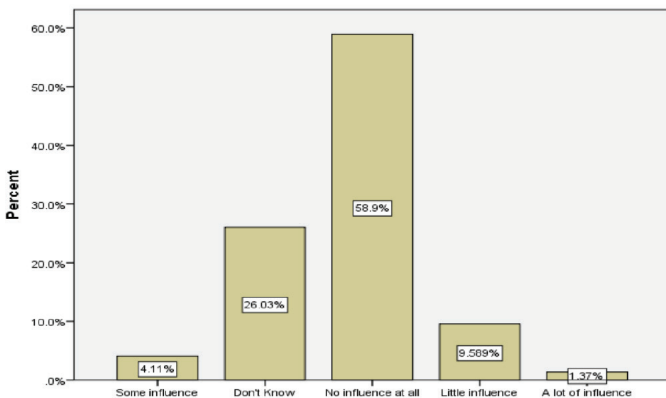

Ndikimi në vendimmarrjen e qeverisë lokale dhe qendrore

Rreth 18% e të anketuarve deklaruan se mendojnë se ata kanë pak, disa ose shumë ndikim në vendimmarrjen e qeverisë lokale. Ndërkohë, 59% vlerësuuan se nuk kanë ndikim. Sa i përket qeverisë qendrore, rreth 15% e të anketuarve kanë konstatuar se ato kanë pak, disa ose shumë ndikim në vendimet e bëra nga qeveria qendrore. Edhe në këtë rast, 59% e të anketuarve deklaruan se nuk kanë fare ndikim.

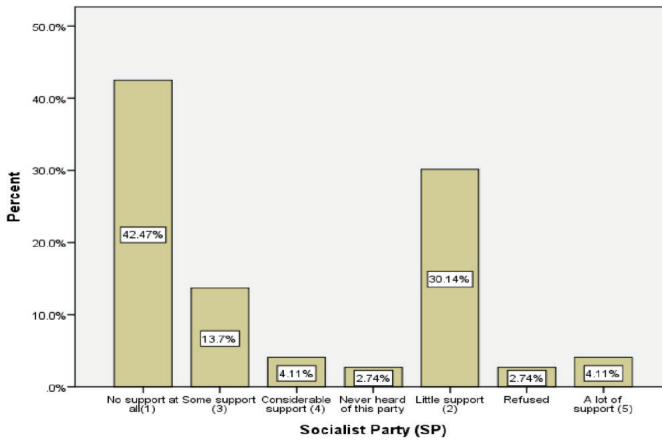
Sa ndikim keni ju për të influencuar personalisht në vendimet e mara në Bashkinë ku ju jetoni?

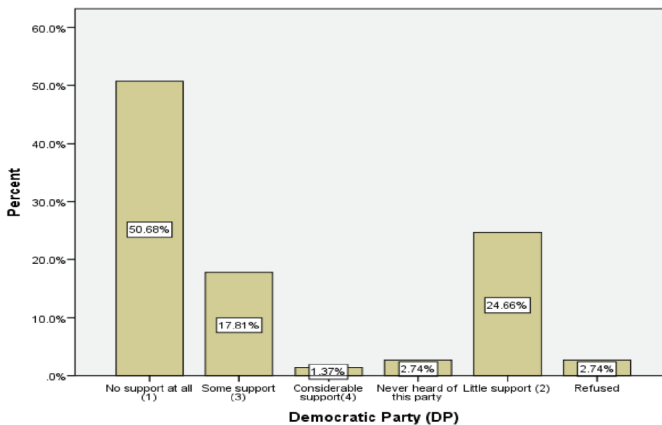
Sa fuqi keni, nëse po, ndjeni se keni në vendim marrjen në vendin tuaj në tërësi?

Përkrahja dhe promovimi i të drejtave të komunitetit LGBTI nga partitë politike Shqiptare

Sa i përket Partisë Socialiste, 42.47% e të anketuarve deklarojnë se Partia Socialiste nuk mbështet dhe as promovon aspak të drejtat e LGBTI. 30.14% e tyre mendojnë se Partia Socialiste ka treguar pak mbështetje për këto të drejta. 18% e tyre mendojnë se mbështetja është ose e konsiderueshme ose disi e ngjashme. Ndonëse vetëm 4.11% e të anketuarve mendojnë se Partia Socialiste mbështet fuqishëm dhe promovon të drejtat LGBTI.

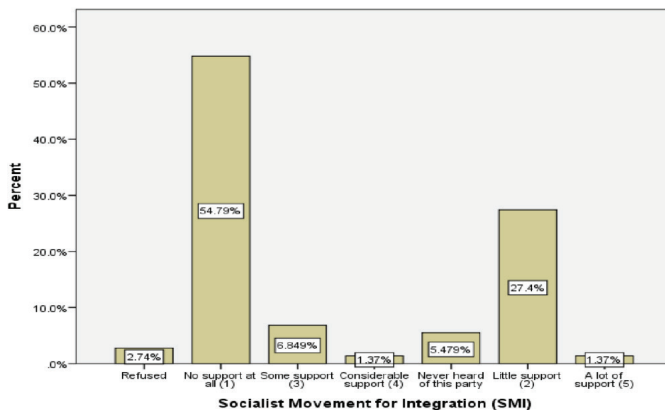

Sa i përket Partisë Demokratike, rreth 51% e të anketuarve mendojnë se ky subjekt politik nuk përkrah dhe promovon të drejtat e komunitetit LGBTI. Ndërkohë, 44% e të anketuarve vlerësojnë se Partia Demokratike ka treguar pak mbështetje, mbështetje, ose mbështetje të konsiderueshme për të drejtat e komunitetit LGBTI. Në rastin e Partisë Demokratike, asnjë nga të anketuarit nuk mendon se Partia Demokratike mbështet fuqishëm dhe promovon të drejtat LGBTI. Krahasuar me Partinë Socialiste, duket se ka një vlerësim pak më negativ për Partinë Demokratike. Megjithatë, vlerat në treguesit kryesorë janë të ngjashëm.

Sa i përket Lëvizjes Socialiste për Integrim, 54.79% e të anketuarve mendojnë se kjo parti politike nuk e mbështet dhe nuk promovon aspak të drejtat e LGBTI. 27.4% e tyre mendojnë se Lëvizja Socialiste për Integrim ofron pak mbështetje, dhe rreth 8% mendojnë se disi ose në mënyrë të konsiderueshme përkrahin komunitetin LGBTI. Duhet të theksohet se 1.37% e të anketuarve e shohin LSI-në si subjekt politik që mbështet fuqimisht të drejtat e komunitetit

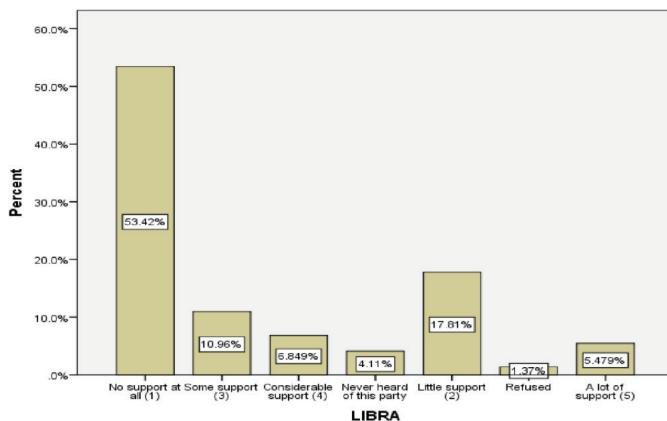
LGBTI. Krahasuar, LSI si subjekt megjithë ngjashmërinë e saj me dy partitë kryesore duket të jetë më pak mbështetëse.

Tre partitë e mësipërme janë partitë më të votuara në zgjedhjet parlamentare dhe me peshën maksimale në parlamentin shqiptar. Vlerësimi për ta, pavarësisht dallimeve të identifikueshme lehtësisht, është i ngjashëm.

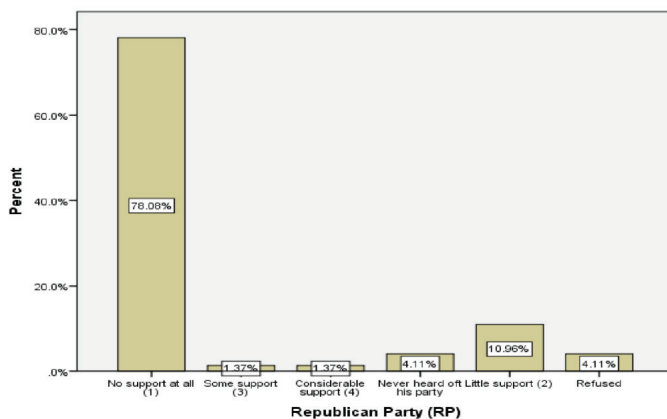
Më poshtë janë renditur katër parti të tjera që kanë ndikimin më të vogël elektoral dhe përfaqësimin më të ulët në institucionet e vendit. Tre prej tyre kanë qenë pjesë e Parlamentit Shqiptar për më shumë se 10 vjet, ndërkohë që njëri prej tyre konsiderohet një parti e re (Partia Libra, e cila e konsideron veten si një parti e qendrës së majtë), e cila ka garuar për herë të parë në Zgjedhjet parlamentare 2017. Dy nga këto parti (Partia Republikane (RP) dhe PDIU) janë vetë-etiketuar si parti konservatore. Bashkimi për të Drejtat e Njeriut (PBDNJ) është një parti politike e cila kryesisht fokusohet në përfaqësimin e minoriteteve dhe të drejtave të tyre në Shqipëri.

Sa i përket partisë LIBRA, 53.42% e të anketuarve vlerësojnë se ky subjekt politik nuk përkrah dhe promovon të drejtat LGBTI në Shqipëri. Ndërsa rreth 36% e të anketuarve vlerësojnë se kjo parti politike ka një mbështetje të vogël, disi ose të konsiderueshme për të drejtat LGBTI në Shqipëri. Është interesante se krahasuar me cilindo parti tjetër, përqindja e atyre që raportojnë se Libra mbështet dhe promovon të drejtat LGBTI është më e lartë, 5.48%.

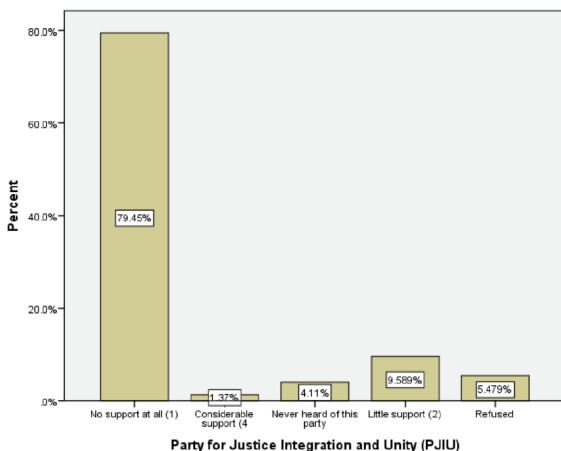

Megjithëse PBDNJ konsiderohet si parti me një fokus të veçantë në të drejtat e njeriut, vlerësohet nga të anketuarit si më pak mbështetës, krahasuar me palët e diskutuara më sipër. 67.12% e të anketuarve vlerësojnë se kjo temë nuk i mbështet fare të drejtat LGBTI. Ndërsa 23% e tyre mendojnë se kjo subjekt i partisë tregon pak, disi, apo mbështetje të konsiderueshme për të drejtat LGBTI.

Rreth 78.08% e të anketuarve mendojnë se Partia Republikane nuk mbështet aspak të drejtat e LGBTI. Ndërkohë rreth 14% e tyre deklarojnë se kjo parti tregon ose pak, disi, apo mbështetje të konsiderueshme të të drejtave LGBTI.

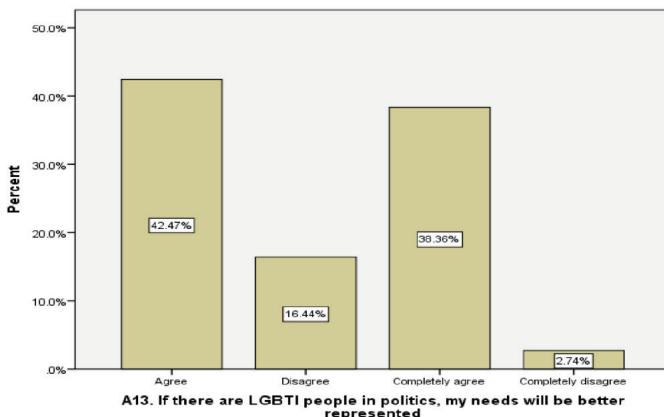

Partia që identifikohet si më pak mbështetëse e të gjithë treguesve është Partia për Drejtësi, Integrim dhe Unitet. Rreth 79.45% e të anketuarve vlerësojnë se kjo parti nuk i mbështet aspak të drejtat e LGBTI-së. 11% e tyre vlerësojnë se kjo parti tregon pak ose disi mbështetje apo mbështetje të konsiderueshme për të drejtat LGBTI.

Kandidatët dhe përfaqësuesit LGBTI

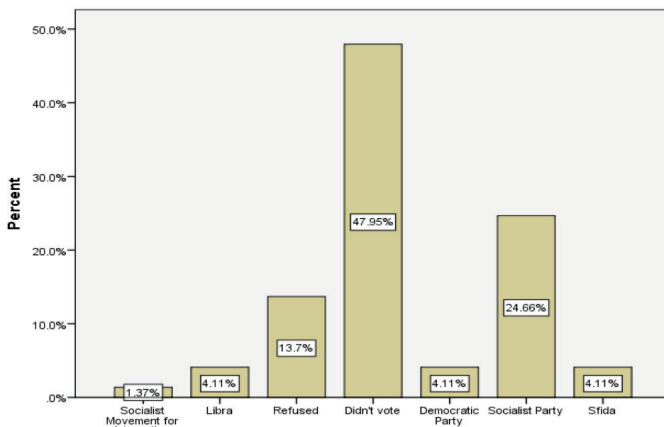
Shumica e të anketuarve, rreth 81%, pajtohen ose pajtohen plotësisht se interesat dhe të drejtat e komunitetit LGBTI do të përfaqësohen më mirë nga një politikan i hapur si LGBTI. Pjesa tjetër e të anketuarve nuk e lidhin domosdoshmërisht përfaqësimin e nevojave të tyre me zyrtarët e zgjedhur LGBTI.

Sjellja e votimit në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017

47.95% e të anketuarve nuk votuan në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017. 13.75% e të anketuarve kanë marrë pjesë në zgjedhje, por nuk kanë deklaruar për cilën parti kanë votuar. Rreth 24.66% e të anketuarve votuan për Partinë Socialiste, e cila është partia më e votuar në mesin e të anketuarve. 4,11% votuan për Partinë Demokratike, dhe e njëjta përqindje e të anketuarve votuan LIBRA

dhe Sfida (Sfida). Ndërkohë, 1.37% e votuesve votuan për Lëvizjen Socialiste për Integrim, ose parti të tretë më të madhe në vend. Është interesante se dy partitë e reja (Libra dhe Sfida) kanë numër të njëjtë votash nga njerëz LGBTI si Partia Demokratike, duke treguar nevojën për përfaqësim politik alternativ.

A15. Which party did you vote on June 2017' parliamentary election?

6. Përfundime

Pjesëmarrja dhe përfaqësimi politik i komunitetit LGBTI në Shqipëri përballet me sfida të shumta. Në nivel makro, ka sfida që pasqyrojnë zhvillimin e vendit, historinë dhe traditën, duke reflektuar pjesën tjetër të rajonit. Në nivel mikro, ka sfida që dalin nga tre llojet e boshllëqeve të zhvilluara veçanërisht në dekadën e fundit. E para është hendeku midis partive politike dhe pozicioni real politik që kanë partitë politike mbi të drejtat LGBTI, e dyta është midis njohurive dhe informacionit që partitë politike kanë për nevojat e komunitetit LGBTI dhe nevojave që komuniteti LGBTI ka, dhe i treti është midis kuadrit ligjor dhe politik mbi të drejtat LGBTI në Shqipëri dhe ndikimin e tyre të minimizuar në jetën e përditshme të një personi LGBTI. Adresimi i këtyre sfidave së bashku mund të kontribuojë në një kuptim më të mirë të pjesëmarrjes dhe përfaqësimit politik LGBTI në të ardhmen.

Më poshtë janë disa nga përfundimet kryesore të këtij hulumtimi:

- Më shumë se pozicionet konvencionale të majta dhe të djathta në lidhje me të drejtat LGBTI, partitë politike në Shqipëri mund të klasifikohen në dy grupe në varësi të mbështetjes së tyre popullore dhe nivelit të përfaqësimit në institucionet vendimmarrëse në vend.

Grupi i parë përbëhet nga partitë kryesore politike në Shqipëri. Këto parti kanë përfaqësim më të madh zgjedhor dhe parlamentar dhe shfaqin **një pozicion neutral (ose madje një qëndrim pozitiv, por një që nuk është publik)**. Ky pozicion prodhohet si pasojë e ndërveprimit midis imazhit që këto parti duan të projektojnë si mbështetje të procesit të integritimit në BE dhe sensibilizimit të mbështetësve të tyre ndaj të drejtave LGBTI. Në terma ideologjikë, PD-ja mbështet legjislacionin anti-diskriminues, por është kundër promovimit të “të drejtave të avancuara” të personave LGBTI, dmth martesë e seksit të njëjtë. Ndërsa dy partitë e tjera majtiste konsiderojnë promovimin dhe mbështetjen e “të drejtave të avancuara” si të parakohshme në shoqërinë shqiptare, ideologjitë e tyre nuk u bëjnë atyre të dëshirojnë t’i kufizojnë këto të drejta.

Ndërkohë, grupi i dytë i partisë përfshin parti të vogla me më pak rëndësi zgjedhore dhe përfaqësim në parlament/institucionet ekzekutive, duke përfshirë partitë e reja (RP, LIBRA dhe PDIU). Këto

parti **kanë pozita më të hapura kundër ose pro** të drejtave LGBTI. Ky lloj pozicionimi duket se nuk është thjesht ideologjik, por edhe strategjik, me qëllim të diktimit të axhendës politike, tërheqjes së vëmendjes së publikut dhe adresimit të disa segmenteve zgjedhore që mund të mobilizohen potencialisht rreth këtij diskursi.

Duke marrë parasysh vështirësinë dhe shumëllojshmërinë e implikimeve të daljes hapur si person LGBTI në Shqipëri, diskutimi politik mbi të drejtat LGBTI duket të jetë i kotë. Ajo që kanë partitë politike të përbashkëta është se të gjithë prej perspektivave dhe llogaritjeve të ndryshme tentojnë të përdorin dhe të përfitojnë nga diskursi LGBTI shumë më pak se sa të trajtohen sfidat e realitetit të personave LGBTI në Shqipëri.

- Pjesa më e madhe e të anketuarve të partive politike e kanë gjetur të pajustificuar të organizojnë ndaras grupe të cenueshme brenda partisë në formë të degëve, forumeve ose strukturave të veçanta. Kjo nuk vlen vetëm për komunitetin LGBTI, por edhe për grupet e tjera që konsiderohen të marginalizuara. Të anketuarit besonin se interesat e këtyre grupeve mund të shprehen përmes programit pa pasur nevojë për identitete apo struktura të bazuara në çështje brenda partisë.

Nga ana tjetër, të gjithë përfaqësuesit e partive politike të intervistuar deklaruan se individët që i përkasin grupeve të cenueshme janë pjesë e do të jenë pjesë e anëtarësimit të këtyre partive dhe kanë të gjithë hapësirën potenciale për të konkurruar brenda strukturave të tyre dhe për të zhvilluar një karrierë politike, pavarësisht nga identitetin, bazuar në aftësitë politike dhe profesionale. Shumica e të anketuarve të partive politike nuk mbështesin idenë e promovimit brenda partisë bazuar në identitetin, gjininë dhe statusin e pakicës, ose përdorimin e mekanizmave të “diskriminimit pozitiv” për t’i promovuar ato.

Me këtë logjikë, personat LGBTI mund të bëhen anëtarë, të bëjnë karrierë dhe të zgjedhin të kandidojnë për zyra në aftësitë dhe kontributet e tyre personale, jo vetëm si anëtarë të komunitetit LGBTI.

- Të gjithë përfaqësuesit politikë të intervistuar nuk njohin askënd brenda partisë së tyre politike, në cilësinë e anëtarëve, burokratëve, personave të zgjedhur brenda partive, apo kandidatëve për këshillat bashkiakë dhe zgjedhjet parlamentare, të cilët kanë hapur si persona LGBTI. Kjo pritet nëse merren parasysh kostot e daljes hapur në Shqipëri.

Përsa i përket daljes hapur dhe konkurrimit të marrjes së pozicioneve brenda partisë ose në listat e deputetëve, personat LGBTI kanë dy skenarë:

Skenari i parë është kur personat e zgjedhur, ose ata që kanë bërë tashmë karrierën e tyre politike brenda partive apo edhe në institucionet e vendit, dalin hapur si persona LGBTI. Në këtë rast, kryesisht sipas të anketuarve të majtë, niveli i pranimit nga shoqëria do të ishte më i madh, sepse politikani nuk do të shihej thjesht si pjesë e komunitetit LGBTI, por gjithashtu si person LGBTI i cili ka shfaqur aftësi të tjera publike dhe ka bërë kontribute të ndryshme.

Skenari i dytë do të ishte kur personi do të dalë hapur publikisht si person LGBTI dhe pastaj do të bëhet pjesë e partive politike ose listave të kandidatëve për këshillat bashkiakë ose deputetë. Në këtë skenar, për shkak të mungesës së një personi publik tashmë ekzistues dhe mungesës së një reputacioni në lidhje me aftësitë dhe kontributet e personit në fjalë, cilësia dominante e perceptuar do të ishte identiteti i tyre LGBTI. Në këtë rast, niveli i pranimit shoqëror do të ishte më i ulët.

Të gjithë përfaqësuesit e partive politike të intervistuar nuk kanë informacion lidhur me numrin e personave LGBTI në Shqipëri dhe shumë më pak për sjelljen e tyre të votimit dhe preferencat politike. Sipas tyre, nga një këndvështrim zgjedhor, përderisa nuk ka statistika të sakta, votuesit LGBTI nuk kanë domethënie apo rëndësi zgjedhore.

- E vënë në dukje gjatë shumicës së intervistave të kryera me përfaqësuesit e partive politike është mungesa e informacionit mbi nevojat e përditshme dhe çështjet me të cilat ballafaqohen anëtarët e komunitetit LGBTI. Nevojat dhe shqetësimet e komunitetit LGBTI, sipas përfaqësuesve politikë, barazohen me të drejtën për martesë të të njëjtit seks.

Në përgjithësi, njerëzit janë të dënuar që njerëzit LGBTI në Shqipëri gëzojnë të gjithë lirinë për të shprehur orientimin e tyre seksual dhe ka shumë pak raste të dhunës fizike kundër tyre. Të drejtat e këtij komuniteti janë të garantuara si në aspektin e ligjit dhe praktikës së përditshme. Ekziston një perceptim i përgjithshëm se orientimi seksual është një zgjedhje personale dhe nuk duhet të ketë diskriminim për këtë zgjedhje.

Për shumicën e përfaqësuesve të partive politike, ende është shumë herët

në Shqipëri që të flitet për të drejtat LGBTI në fushatat zgjedhore. Ndoshta në pesë deri në dhjetë vjet, si rezultat i proceseve të integritimit në BE dhe një ndryshim në nivelin e pranimit social, kjo çështje do të jetë më e përhapur.

Duhet të theksohet se pas analizimit të qëndrimeve të të anketuarve të partive politike, janë të dukshme pozita të ndryshme por të njëkohshme në lidhje me të drejtat LGBTI. Politikanët e intervistuar (kryesisht gratë) tregojnë një qëndrim më personal ndaj të drejtave të LGBTI-së në krahasim me partinë politike që përfaqësojnë, duke e portretizuar veten si më të hapur dhe më mbështetëse për të drejtat LGBTI për shkak të informacionit, besimit në të drejtat e njeriut, nivelit të tyre të arsimit dhe / ose përvoja profesionale. Sipas tyre, brenda partive politike, gratë apo të rinjtë janë më të hapur ndaj të drejtave LGBTI dhe do të ndikojnë gradualisht në kolegët e tyre të partisë për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të mbështetur të drejtat LGBTI.

- Nëse i referohemi kuadrit ligjor, rolit të institucioneve kushtetuese si Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Avokati i Popullit, planet konkrete të ndërmarra nga Qeveria Shqiptare (si p.sh. planet e veprimit 2012-2016 dhe 2016-2020), përfshirja e qeverisë lokale në mbrojtje dhe përkrahja për komunitetin LGBTI, është e qartë se Shqipëria ka bërë hapa konkretë në 10 vitet e fundit. Kjo gjëje është veçanërisht e vërtetë në krahasim me vendet e tjera në rajon.

Rezoluta e Parlamentit Shqiptar, posaçërisht plani i veprimit, tregon një qasje dhe angazhim serioz institucional për të adresuar nevojat e ndryshme të komunitetit LGBTI dhe për të rritur aksesin e këtij komuniteti në shoqëri. Të dy planet e veprimit u hartuan në konsultim të ngushtë me organizatat ndërkombëtare, Këshillin e Evropës dhe organizatat LGBTI.

Plani aktual i veprimit dhe kuadri ligjor mund të konsiderohen si një sistem shumë i mirë ndërtuar, mbrojtës dhe promovues për të drejtat LGBTI nëse pranimi shoqëror është më i lartë dhe pasojat e daljes hapur nuk ishin aq negative. Sidoqoftë, përderisa nuk është kështu, duket se kuadri ligjor dhe politikat në vend i kujtojnë vende të tjera përveç Shqipërisë, ose më mirë ato janë në vend para kohe. Në kontekstin e Shqipërisë, ku shumica e njerëzve LGBTI nuk mund të dalin hapur, planet dhe kornizat ligjore funksionojnë në një vakum. Institucionet kanë pak zgjidhje për njerëzit LGBTI që përjetojnë një emergjencë dhe nuk ofrojnë zgjidhje dhe mbrojtje të integruar për njerëzit që dalin hapur si të tillë.

Problemi tjetër i kuadrit ligjor dhe reagimi institucional sipas sektorëve është efekti i kundërt që ata mund të prodhojnë në shoqëri. Ekzistenca e tyre në një vakum, duke mos adresuar nevojat reale të komunitetit LGBTI në Shqipëri, mund të sjellë një reagim më konservativ ndaj idesë së veprimeve afirmative për njerëzit LGBTI, se është “diskriminim” kundër pjesës tjetër të shoqërisë. Për sa kohë që kuadri ligjor dhe planet e veprimit shkojnë përtej realitetit aktual, ato mund të prodhojnë rezultate kontra produktive në të ardhmen e afërt.

- Rreth 50% e të anketuarve online morën pjesë në zgjedhje, ndërsa 45.21% e tyre nuk morën pjesë. Pjesa tjetër nuk pranoi t’i përgjigjej kësaj pyetjeje. Megjithëse mostra nuk është përfaqësuese, është interesante të theksohet se pjesëmarrja është disi e ngjashme me pjesëmarrjen zyrtare të votuesve për popullatën e përgjithshme në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017.

Lidhur me anëtarësimin e partive politike, rreth 11% e të anketuarve tregojnë se ata ishin anëtarë të partisë më saktësisht se 5.47% ishin anëtarë të Partisë Socialiste, 4.11% të Partisë Demokratike dhe 1.37% të Partisë Lëvizja Socialiste për Integrim. Pothuajse të gjithë të anketuarit që ishin anëtarë të partisë ishin gjithashtu pjesë e forumeve rinore të partive.

Sa i përket “gatishmërisë për të marrë pjesë më tej në politikë”, duke pasur mundësi në të ardhmen, 38.36% shprehën interes të drejtpërdrejtë, 38.36% ishin të pavendosur nëse dëshirojnë të përfshiheshin, ndërsa 23.29% nuk dëshirojnë të marrin pjesë.

- Shumica e të anketuarve, rreth 81%, pajtohen se interesat dhe të drejtat e komunitetit LGBTI do të përfaqësohen më mirë nga një politikan l dalë hapur si person LGBTI. Pjesa tjetër e të anketuarve nuk e lidhin domosdoshmërisht përfaqësimin e nevojave të tyre me zyrtarë të zgjedhur LGBTI. Shumica e të anketuarve e perceptojnë Partinë Socialiste se i përfaqëson më mirë të drejtat LGBTI krahasuar me partitë e tjera politike. 47.95% e të anketuarve nuk votuan në zgjedhjet parlamentare të vitit 2017. 13.75% e të anketuarve kanë marrë pjesë në zgjedhje, por nuk kanë deklaruar për cilën parti kanë votuar. Rreth 24.66% e të anketuarve votuan për Partinë Socialiste, e cila është partia më e votuar në mesin e të anketuarve. 4.11% votuan për Partinë Demokratike, dhe e njëjta përqindje e të anketuarve votuan për LIBRA dhe Sfida. Ndërkohë, 1.37% e votuesve votuan për Lëvizjen Socialiste për Integrim, ose partinë e tretë më të madhe në vend. Është interesante se dy partitë e reja (LIBRA dhe Sfida) kishin

të njëjtat vota nga personat LGBTI si Partia Demokratike, duke treguar nevojën për përfaqësim alternativ politik.

7. Rekomandime

Rekomandimet janë të organizuara në tri kategori që adresojnë aktorë të ndryshëm dhe palët e interesuara. Grupi i parë i rekomandimeve është për partitë politike, institucionet përgjegjëse dhe organizatat LGBTI që veprojnë në Shqipëri.

Rekomandime për partitë politike dhe forumet politike të të rinjve:

1. Inkurajimi i partive kryesore politike për të bërë publik pozicionin e tyre për çështje të ndryshme që kanë të bëjnë me të drejtat LGBTI.

o Çështjet nuk duhet të përfshijnë vetëm martesën e gjinisë së njëjtë, por edhe dhunën në familje, arsimin, shërbimet shëndetësore, shërbimet sociale, qasjen në drejtësi, punësimin, të drejtat e punëtorëve të seksit etj. Këto pozicione duhet të shkruhen, publikohen dhe artikuloohen publikisht. Duke pasur një pozicion publik për secilën prej çështjeve do të kontribuojë në adresimin adekuat të realitetit të personave LGBTI në Shqipëri, pavarësisht dallimeve ideologjike. Ajo gjithashtu do të kontribuojë në zvogëlimin e gjuhës “politikisht korrekte” dhe diskutit publik artificial / populist. Konsensusi i heshtur, i cili është i përhapur ndërmjet partive kryesore në Shqipëri, ndikon negativisht në promovimin e të drejtave LGBTI.

o Partia Socialiste (PS) dhe Lëvizja Socialiste për Integrim (LSI), të cilat janë bashkëpunëtorë / anëtarë të organeve socialiste Evropiane ose ndërkombëtare (Partia Socialiste Evropiane (PES) dhe Socialiste Ndërkombëtare (SI)) duhet sidomos ta bëjnë publik pozicionin e tyre në lidhje me të drejtat e LGBTI-së nëse është e njëjtë me rezolutat SI dhe PES ose nëse ndryshon prej tyre.

2. Organizimi i tryezave të rrumbullakëta ndërmjet partive dhe organizatave LGBTI

o Këto lloje diskutimesh duhet të organizohen për t'u informuar për nevojat LGBTI, pranimin social dhe kufizimet e të drejtave të njeriut. Kjo gjithashtu do të ndihmojë në kapërcimin e boshllëkut në mirëkupti-

min mes këtyre dy grupeve, duke çuar në një bashkëpunim të zgjeruar.

3. Nivelet më të larta të angazhimit në çështjet që prekin popullsinë LGBTI

o Partitë politike dhe forumet e të rinjve duhet të informohen më mirë mbi legjislacionin dhe angazhimin institucional të Shqipërisë që adreson të drejtat LGBTI. Përfaqësuesit e partive politike duhet të ftohen dhe duhet të marrin pjesë në takimet vjetore të përbashkëta institucionale në mënyrë që të përditësohen për gjendjen e personave LGBTI në Shqipëri. Gjithashtu, ata duhet të synojnë të angazhohen me grupe dhe organizata LGBTI dhe të nxisin marrëdhënie të shëndosha.

Institucionet të cilat janë përgjegjëse për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave LGBTI dhe legjislacionin e miratuar:

1. Hartimi dhe zbatimi i një mekanizmi të integruar të mbrojtjes institucionale për Planin e Veprimit 2016-2020

o Ky mekanizëm duhet t'i drejtohet të gjithë personave LGBTI që janë të izoluar nga familjet dhe vendet e tyre të punës dhe si rezultat mund të kthehet në punë seksuale si një mjet për mbijetesë, e cila ka një rrezik më të lartë të dhunës. Përvoja e qendrës STREHA, në aspektin e organizimit dhe shërbimeve të ofruara, mund të përsëritet në shkallë të gjerë nga institucionet publike. Një mekanizëm i ngjashëm mbrojtjeje si ai që mbulon viktimat e trafikut njerëzor në Shqipëri është një shembull i mirë i kuadrit ligjor, përfshirjes institucionale dhe integritetit të viktimave në shoqëri. Më e rëndësishmja, ky mekanizëm do të mundësojë një diskurs më realist politik dhe publik mbi të drejtat LGBTI dhe vështirësitë për të dalë hapur si person LGBTI në Shqipëri.

2. Monitorimi i gjuhës së urrejtjes dhe përgjegjësia e zyrtarëve politikë

o Komisioneri për anti-diskriminim dhe Avokati i Popullit shqiptar duhet të vazhdojnë përdorimin e institucioneve publike për të dënuar politikanët në Shqipëri që përdorin gjuhën e urrejtjes kundër personave LGBTI. Qëndrimi i tyre duhet të bëhet sa më publik që është e mundur për të demonstruar se aktet e diskriminimit nuk janë të pranueshme

dhe ata që i kryejnë ato do të vuajnë pasojat.

Organizatat LGBTI dhe aktorët ndërkombëtarë që mbështesin të drejtat LGBTI në Shqipëri

1. Të komunikojnë më mirë realitetin e popullatës LGBTI në qeveri

o Partitë politike dhe forumet rinore kanë mungesë informacioni mbi sfidat dhe realitetet që njerëzit LGBTI ndeshin në Shqipëri. Në këtë mënyrë, është e rëndësishme të komunikohet më mirë ky informacion. Organizatat LGBTI të mbështetura nga aktorët ndërkombëtarë duhet të vendosin një komunikim sistematik me partitë politike dhe forumet rinore të partive të lidhura me ceshtjet e komunitetit LGBTI dhe situatat në Shqipëri. Është e rëndësishme të sfidosh idenë se njerëzit LGBTI në Shqipëri janë të lirë të ushtrojnë lirisht të drejtat e tyre kushtetuese.

2. Formimi i aleancave dhe marrëdhënieve pozitive me universitetet

o Organizatat LGBTI duhet të organizojnë diskutime të hapura në universitete për të paraqitur situatën e personave LGBTI në Shqipëri. Në këto takime është e rëndësishme të tregoni me nxënësit se çfarë do të thotë të dalësh hapur si person LGBTI në Shqipëri. Është gjithashtu e rëndësishme të reflektohet jo vetëm në perspektivën e një personi LGBTI, por sidomos të familjes dhe miqve të tyre. Këto aktivitete mund të kontribuojnë në informimin e votuesve të rinj për të drejtat dhe sfidat LGBTI në Shqipëri.

3. Nxitja e aleancave të forta me mediat

o Këto aleanca do të lejojnë mediat të paraqesin informacion sistematik të saktë rreth nevojave dhe të drejtave të LGBTI-së që shfaqin cilësi të tjera të individëve, si arritjet profesionale, kontributet shoqërore dhe interesat. Kjo mund të inkurajojë më shumë njerëz LGBTI të cilët tashmë kanë një karrierë profesionale për të dalë hapur dhe ndoshta edhe të marrin pjesë në politikë.

4. Krijimi i një sistemi monitorimi publik

o Organizatat LGBTI duhet të punojnë për të krijuar një prani në internet dhe për të ofruar informacione të hollësishme rreth personave LGBTI dhe të drejtave të tyre në Shqipëri përmes monitorimit të zhvillimeve si legjislacioni i përditësuar, planet e veprimit, nismat lokale dhe qendrore, pozicioni i partive politike për çështje të ndryshme LGBTI etj. Çdo hapësirë gjithashtu duhet të ofrojë informata për shërbimet e ofruara, aktivitetet që po kryhen, iniciativat, studimet dhe burimet përkatëse, dhe partnerët dhe aleatët.

5. Inkurajimi dhe mbështetja e personave LGBTI për t'u angazhuar në sistemin politik

o Organizatat LGBTI duhet të inkurajojnë dhe mbështesin personat LGBTI për të shprehur interesat e tyre për të qenë pjesë e partive politike. Kjo mund të bëhet në formën e seminareve të lidërshiptit politik që i japin aftësitë dhe njohuritë e nevojshme për njerëzit LGBTI që të përdorin angazhimin qytetar si një mjet për të përparuar drejt barazisë.

Aneksi I:

Udhëzuesi i intervistës gjysmë të strukturuar: Partitë Politike

Aneksi I:

Udhëzues për intervistë gjysmë të strukturuar me përfaqësues të partive politike (Partia Socialiste, Partia Demokratike, Lëvizja Socialiste për Integrimin, Libra, Partia për Drejtësi dhe Unitet, Partia Republikane)

1. Cila pjesë e programit tuaj dhe platformës zgjedhore adreson çështjet e të drejtave të njeriut? A ka ndonjë fokus të veçantë në të drejtat LGBTI? Cila është pozicioni i partisë suaj politike për këtë?
2. Si një parti politike, si po krijoni më shumë akses në hapësira politike për grupet vulnerabel? Gratë, të rinjtë, njerëzit me aftësi të kufizuara, njerëzit LGBTI?
3. A është ndonjë përfaqësues nga komuniteti LGBTI në listën e partisë tuaj? A janë deklaruar haptazi si homoseksual? Nëse po, kur dhe si? Cili ishte reagimi brenda strukturave të partisë dhe midis mbështetësve të partisë tuaj? Cilat janë shanset e tyre për t'u zgjedhur? Nëse jo, cili është mendimi juaj për t'i pasur ato në listë? A mund të konsiderohet partia juaj si miqësore, në aspektin e organizimit dhe strukturave ndaj kandidatëve dhe anëtarëve LGBTI? Cili do të ishte ndikimi i tyre potencial?
4. A keni ndonjë ide për sjelljen elektorale të komunitetit LGBTI? A e shihni komunitetin LGBTI si votues të mundshëm të partisë tuaj? Apo mendoni se ka rëndësi në arritjen e komunitetit LGBTI për partinë tuaj?
5. Cilat janë shqetësimet kryesore të komunitetit LGBTI? Si jeni të informuar rreth këtyre shqetësimeve? Cili është mendimi i partisë tuaj për këto shqetësime? Përpiquni dhe jepni rastet e diskriminimit mbi shërbimet shëndetësore, arsimin, tregun e punës dhe çështjet në drejtësi.
6. Cili është pozicioni i partisë suaj mbi të drejtën e komunitetit LGBTI për të pasur një marrëdhënie?
7. Cilat janë pritshmëritë tuaja në lidhje me diskutimet politike për këtë zgjedhje? A do të ketë ndonjë mundësi për të mbuluar çështjet e LGBTI?
8. A njihni përfaqësuesit e komunitetit LGBTI në Shqipëri? Cili është mendimi juaj personal rreth qasjes që ata po bëjnë për të referuar çështjet dhe shqetësimet e tyre? Cilat janë rekomandimet tuaja për përfaqësuesit e komunitetit në mënyrë që të paraqesin më mirë shqetësimet e tyre dhe të arrijnë suksesin (çështja shtrohet kur të reflektohet qëndrimi pozitiv)?

Aneksi 2:

Udhëzuesi i intervistës gjysmë të strukturuar: aktivistët LGBTI

Aneksi 2:

Udhëzues për intervistë gjysmë të strukturuar me përfaqësuesit e organizatave LGBTI

1. A mund të shpjegoni se cilat janë sfidat kryesore me të cilat përballet komuniteti LGBTI në Shqipëri?
2. Cilat janë instrumentet e përdorura nga organizata juaj për të zgjidhur këto sfida?
3. Cilat janë vështirësitë kryesore të hasura gjatë këtij procesi?
4. Cili është pozicioni i partive politike sipas kuptimit tuaj të të drejtave LGBTI, ju lutemi specifikoni? Po në lidhje me sfidat e lartpërmendura?
5. Duke marrë parasysh përvojën dhe aktivitetet tuaja, cilat janë zhvillimet kryesore pozitive gjatë 10 viteve të fundit në Shqipëri duke iu referuar të drejtave LGBTI?
6. A ka praktika pozitive? Pse e konsideroni një praktikë pozitive? Kush janë aktorët e përfshirë? Si matet?
7. Cilat janë problemet në komunitetin LGBTI në aspektin e organizimit?
8. A ka përfaqësues LGBTI në politikë apo media? A janë deklaruar hapur si pjesë e komunitetit LGBTI? Nëse jo, pse jo? Cili do të ishte ndikimi i tyre potencial nëse ata e deklarojnë këtë gjë haptazi?
9. A ka përfaqësues të komunitetit/organizatave LGBTI gati për t'u kandiduar për zgjedhje si kandidat? A njihni ndonjë në listat e partive? A kanë ftuar partitë politike përfaqësues nga komuniteti LGBTI në listën e tyre? Nëse ka, pse ata nuk e deklarojnë haptazi se janë homoseksual?
10. A ka anëtarë të komunitetit LGBTI edhe anëtarë të partive politike? A kanë partitë struktura miqësore për anëtarët LGBTI? Cila është pozita e tyre në parti? Nëse ka, pse ata nuk e deklarojnë haptazi se janë homoseksual?
11. Cilat janë pritshmëritë tuaja lidhur me çështjet dhe shqetësimet LGBTI si pjesë e diskutimit politik në zgjedhjet e ardhshme?
12. A keni ndonjë ide për sjelljen zgjedhore të komunitetit LGBTI? A mendoni se ata janë të gatshëm të mbështesin një parti politike që promovon të drejtat LGBTI?

Aneksi 3:

Pyetësori i komunitetit LGBTI

PJESËMARRJA NË POLITIKË PYETËSORI

Ky është një sondazh i kryer nga OMSA dhe Instituti Victory për “Pjesëmarrjen politike të komunitetit LGBTI”. Ne besojmë fuqimisht se kontributi juaj duke plotësuar këtë pyetësor është shumë i vlefshëm jo vetëm për të siguruar cilësinë e sondazhit por gjithashtu do të ndihmojë në përmirësimin e situatës së komunitetit LGBTI në Shqipëri. Ai nuk do të marrë më shumë se 5-7 minuta nga koha juaj për ta përfunduar atë. Ne garantojmë që komentet dhe opinionet tuaja do të përdoren vetëm për qëllimin e këtij anketimi dhe anonimiteti juaj do të ruhet në mënyrë strikte konfidenciale.

Faleminderit shumë për kontributin tuaj.

DEMOGRAFIA

B.A jeni 18 vjeç apo më i vjetër?

- Po
- Jo

(Nëse po, nuk mund ta plotësoni këtë anketë. Faleminderit për interesimin tuaj.)

B1. Cili është viti i lindjes suaj?

19_____

B2. Orientimi seksual

1. Biseksual
2. Homoseksual
3. Lezbike
4. Pansexual
5. Queer
6. Aseksual
7. Heteroseksual
8. Të tjera (Ju lutemi specifikoni)

B3. Identiteti gjinor

1. Grua transgjinore
2. Burre transgjinor
3. Grua
4. Burre
5. Mospajtues me gjinine
6. Me gjini te dyshimtë / jo-binare
7. Të tjera (Ju lutemi specifikoni)

B3/a. A identifikoheni si interseks?

1. Po
2. Jo

B4. Cila nga të mëposhtmet tregon kualifikimin tuaj më të lartë arsimor zyrtar?

1. Asnjë
2. Fillore e papërfunduar
3. Nëntëvjeçare
4. Gjimnaz i papërfunduar
5. Gjimnaz i përfunduar
6. Shkollë e mesme
7. Nivel universiteti i papërfunduar
8. Diplomë universiteti e përfunduar
9. Diplomë pas universitetit
10. Pa përgjigje

B5. A jeni me aftësi të kufizuara?

- Po Jo

B6. Qyteti /Qarku ku jetoni aktualisht

PYETËSORI

A1 Në dijeninë tuaj, kush fitoi shumicën e vendeve në Parlament gjatë zgjedhjeve të fundit?

1. Partia Demokratike
2. Lëvizja Socialiste për Integrim
3. Partia për Unitet dhe Drejtësi
4. Partia Socialiste
5. Libra

6. Sfida
7. Nuk e di
8. Refuzoj

A2. A keni votuar në zgjedhjet e 25 qershorit?

1. Po
2. Jo
3. Nuk dua të tregoj

A3. Kur votoni, cilat janë tre prej këtyre çështjeve më të rëndësishme për ju?
(pyetje me shumë opsione)

1. Arsimi
2. Puna
3. Shërbimet Bazë (energji elektrike dhe energji, uji dhe kanalizimi, mbeturinat dhe heqja e mbeturinave)
4. Krimi dhe siguria
5. Udhëheqja
6. Shëndeti
7. Korrupsioni
8. Çështjet LGBTI
9. Të tjera _____

A4. Gjatë zgjedhjeve, disa njerëz marrin pjesë në aktivitete të ndryshme.

A keni bërë ndonjë nga këto që vijojnë? (pyetje me shumë opsione)

- Keni marrë pjesë në takime / mitingje zgjedhjesh?
- Keni kontribuar apo mbledhur para?
- Ka marrë pjesë në marrjen e telefonatave derë më derë ose në telefon në mbështetje të një kandidati?
- Keni mbështetur ndonjë fushatë përmes mediave sociale dhe platformave të tjera online?
- Nuk keni marrë pjesë në ndonjë aktivitet, por ke ndjekur lajmet dhe aktivitetet zgjedhore
- Asnjë

A5. A jeni një anëtar i ndonjë partie politike?

- Partia Demokratike
- Lëvizja Socialiste për Integrim
- Partia për Unitet dhe Drejtësi
- Partia Socialiste
- Libra

- Sfida
- Nuk mund ta them
- Asnje

A6. Nëse i jeni përgjigjur po A3,

1. A jeni gjithashtu një anëtar i krahut të të rinjve të një partie?

- Po
- Jo

2. A jeni gjithashtu anëtar i një dege për gratë të një partie?

- Po
- Jo

A7. A jeni pjesë e një OJQ-je?

- 1. Po
- 2. Jo

A8. Nëse ju i përgjigjeni po A7

A është kjo organizatë LGBTI?

- 1. Po
- 2. Jo

A9. Sa fuqi për të ndikuar, nëse po, mendoni se keni ju personalisht në vendim-marrjen e komunës tuaj?

- 1. Një ndikim të madh
- 2. Njëfarë ndikimi
- 3. Jo shumë ndikim
- 4. Asnjë ndikim

5. Nuk e di

A10. Sa fuqi për të ndikuar, nëse po, mendoni se ju keni personalisht për vendim-marrjen në vendin në gjithë vendin tuaj?

- 1. Një ndikim të madh
- 2. Njëfarë ndikimi
- 3. Jo shumë ndikim
- 4. Asnjë ndikim
- 5. Nuk e di

A11. Vlerësoni partitë se sa mirë mendoni se po bëjnë për të mbështetur dhe promovuar nevojat dhe interesat LGBTIQ +

	Shumë pak										Shumë mirë	Nuk kam dëgjuar për partitë
	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	96
Partia Socialiste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Partia Demokratike	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Lëvizja Socialiste për Integrim	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Partia Republikane	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
LIBRA	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Partia Bashkimi për të Drejtat e Njeriut	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
PDIU	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

A12. Nëse ka pasur më shumë njerëz LGBTIQ + në politikë, nevojat e mia do të plotësoheshin më mirë

1. Plotësisht dakord
2. Jam dakord
3. Nuk jam dakord
4. Kundërshtoj plotësisht

A13. < Nëse nuk keni votuar A12.> A mund të më tregoni pse nuk keni votuar në zgjedhjet parlamentare të qershorit 2017?

1. Nuk kisha të drejtë vote
2. Nuk isha në listën e zgjedhësve
3. Nuk isha i vetëdijshëm për vendndodhjen e qendrës së votimit
4. Nuk mbështes asnjë kandidat / parti
5. Të gjithë politikanët janë të korruptuar / të këqij
6. Nuk ka zgjedhje reale midis kandidatëve / partive
7. Nuk jam e interesuar për zgjedhjet / politikat
8. Votimi im nuk do të bënte ndryshime
9. Isha jashtë qytetit/vendit kur ndodhën zgjedhjet

Code

- 10. Isha e zënë
- 11. Ndihem jashtëzakonisht nën presion për të mos votuar
- 12. Nuk u ndjeva rehat sepse identiteti im ka gjini të ndryshme nga i imi
- 13. Nuk ka parti politike që përfaqëson çështje LGBTI
- 14. Ka qenë një radhë e madhe në Qendrën e Votimit për të votuar (Nuk mund të qëndroja gjatë në rresht)
- 1. S'e mbaj mend
- 2. Tjetër, (specifiko : _____)
- 88. Nuk e di
- 99. Refuzuar

A14. Për cilën parti politike keni hedhur votën tuaj?

- 1. Partia Demokratike
- 2. Lëvizja Socialiste për Integrim
- 3. Partia për Unitet dhe Drejtësi
- 4. Partia Socialiste
- 5. Libra
- 6. Sfidë
- 7. Më mirë të mos e them

A15. Duke pasur parasysh një mundësi, a do të dëshironit të merrnin pjesë më tej në politikë?

- 1. Po
- 2. Jo
- 3. I pasigurtë

A16. Si e morët vesh për këtë anketim?

- Email nga Victory Institute
- Email nga OMSA
- Media sociale Victory Institute
- Media sociale OMSA
- Grindr
- Tjetër (ju lutem specifiko)

A17. Dëshironi të merrni një kopje të rezultateve të studimit? Nëse po, cila është adresa juaj e postës elektronike?

Bibliografi

BOTIME SHKENCORE

1. Një pikëpamje për pjesëmarrjen politike të personave LGBTI në lëvizjet dhe partitë politike në Kolumbi - 2014 © Corporación Caribe Afirmativo. © Gay & Lesbian Victory Institute Western.
2. Sondazhi Social Evropian 2012/<http://www.europeansocialsurvey.org/>
3. Ballkani Perëndimor LGBTI: Analiza e Pamjeve të Kushteve Politike, Ekonomike dhe Sociale. Ky raport është bërë nga Fondacioni Lezbike Astraea për Drejtësi si pjesë e Partneritetit për Zhvillimin Global të Lezbisë, Homoseksualitetit, Biseksual dhe Transgjinator (LGBT). Partneriteti u krijua në 2012 dhe bashkon Agjencinë e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID), Qeverinë e Suedisë, Fondacionin Arcus, Fondacionin Lesbik Astraea për Drejtësi, Dhomën Kombëtare të Homoseksualëve dhe Lesbikëve, Institutin e Fitores Homoseksualë & Lesbike, Instituti Williams, Federata Suedeze për të Drejtat LGBT (RFSL) dhe partnerët e tjerë të burimeve të organizatave jofitimprurëse dhe joqeveritare për të promovuar barazinë, të drejtat e njeriut dhe fuqizimin ekonomik të personave LGBTI në botën në zhvillim. Fotoja e mbulimit: Labris Belgrade Protest. Foto nga mirësjellja e Rrjetit Ballkanik në Serbi LGBTI: Analiza e Peizazhit të Kushteve Politike, Ekonomike dhe Sociale. Fondacioni i Lezbikeve Astraea për Drejtësi. 2015. Anketa e opinionit publik NDI në Ballkan për komunitetet LGBTI. NDI, USAID, Mbrojtësit e të Drejtave Civile, Instituti Homoseksualë & Leksibikë. 2015.
4. Anketa e sondazhit public në Ballkan për komunitetin LGBTI. NDI, USAID, Mbrojtësit e të Drejtave Civile, Gay & Lesbian Victory Institute. 2015.
5. Mendo politikisht. Aleanca & Pro LGBT Albania. 2015.
6. Partitë politike dhe të drejtat e njeriut të personave LGBT: Monitorimi i Zgjedhjeve të Përgjithshme 2014. Darko Pandurević, Emina Bošnjak, Naida Kućukalić. 2015.
7. Të drejtat e njeriut nuk e njohin ideologjinë politike: Partitë politike dhe të drejtat e njeriut të lezbikeve, homoseksualëve, biseksualëve dhe njerëzve transgjinatorë. Edita Miftari. 2015.
8. Pjesëmarrja e grave në politikë dhe vendimmarrje në Shqipëri: Anketa e Perceptimit Publik 2012-2013. Klea Faniko; Sokol Avxhiu, Suela Kusi, Zyhrada Kongoli, Valbona Sulce, Fiorela Shalsi. 2013.
9. Të qenit LGBTI në Evropën Lindore: Raporti i Shtetit Shqiptar, Zvogëlimi i Pabarazive dhe Përrjashtimit dhe Luftimi i Homofobisë dhe Transfobisë

përjetuar nga njerëz LGBTI në Shqipëri. Ky raport i vendit është pjesë e një projekti nën-rajonal “Si LGBTI në Evropën Lindore”, i zbatuar nga UNDP në partneritet me shoqërinë civile dhe në bashkëpunim me Shoqatën LGBTI për të Drejtat e Barabarta (ERA). Në Shqipëri projekti po zbatohet me partnerët e mëposhtëm: Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, ministritë përkatëse të linjës, Të gjithë të bashkuar Pro kauzës LGBT, Spektri i Hapur i Mendjes, Ambasada PINK, Aleanca Kundër Diskriminimit të Personave LGBT, Avokati i Popullit dhe Komisioneri për Mbrojtje nga Diskriminimi, STREHA LGBT, dhe organizata të tjera të shoqërisë civile që punojnë në të drejtat e njeriut. UNDP 2017

10. BTI (2016) Albania raporti i vendit. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2016. Hyrë 03.08.2016, https://www.btiproject.org/leadadmin/les/BTI/Downloads/Reports/2016/pdf/BTI_2016_Albania.pdf.
11. TheHeadHunter Index <http://www.headhunter.al/sq-al/lgbtq-index>
12. Garcia, A. (2013, April 1). Shqipëria është vendi më homofobik i Evropës sipas një sondazhi të ri. The Gaily Grind. Twrhequr nga <http://www.thegailygrind.com/2013/04/01/albania-is-europes-most-homophobic-country-according-to-a-new-survey/>

RAPORTET

1. Commissioner on Protection from Discrimination (2014a) Special Report on LGBTI rights in Albania, (Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi: Raport i veçantë për mbrojtjen dhe respektimin e të drejtave të komunitetit LGBTI në Shqipëri), accessed 11.08.2016, <http://www.pinkembassy.al/sites/default/les/uploade/Raporti%20i%20Vecante%20i%20KMD%20per%20LGBT%202014.pdf>
2. Commissioner on Protection from Discrimination (2014b) Discrimination in Education (Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi; Diskriminimi në arsim në këndvështrimin e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi), accessed 11.08.2016, <http://www.pinkembassy.al/sites/default/les/uploade/Raporti%20i%20Vecante%20i%20KMD%20per%20LGBT%202014.pdf>
3. Commissioner on Protection from Discrimination (2015) Annual Report 2015 (Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi Raport Vjetor), accessed 21.8.2016, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails.aspx?SessionID=1019&Lang=en
4. Commissioner on Protection from Discrimination (2016) Report for CEDAW Session 64 on Albania (KMD raport për Cedaw 2016, korrik

- Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit ndaj Grave CEDAW, Informacioni i Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi.Shqipëria-Sesioni 64, 4-22 Korrik 2016, Gjenevë), accessed 21.8.2016, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1019&Lang=en
5. Këshilli i Europës (2008) Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, Comm. DH (2008)8, Raport nga Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, Mr.Thomas Hammarberg, mbi vizitën e tij në Shqipëri, 27 Tetor – 2 Nëntor 2007, Strasbourg, 18 Qershor 2008, hyrë në 12.08.2016, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1327977&Site=COE&BackColorInernet=DBD-CF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true>
 6. Këshilli i Europës (2010) Komiteti i Rekomandimit të Ministrave CM/Rec(2010)5 mbi Masat për të luftuar diskriminimin me arsye orientimin seksual ose gjininë, hyrë në datë 21.8.2016, <https://rm.coe.int/168047f2a6Bibliography47>
 7. Këshilli i Europës (2014) Raport nga Nils Muižnieks, Komisioneri për të Drejtat e Njeriut i Këshillit të Europës, pas vizitës së tij në Shqipëri nga data 23 deri në datën 27 Shtator 2013, CommDH(2014)1, 2014, hyrë në <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2174147&Site=CommDH&direct=true>
 8. Këshilli i Europës (2015) Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, Nils Muižnieks, PUnim shkencor mbi të Drejtat e Njeriut dhe Njerëzit intersex, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/europe-disregardsintersex-people-s-right-to-self-determination-and-physical-integrity> Council of Europe (2016)
 9. Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, njerëzit LGBTI nuk janë qytetarë të klasit të dytë, Keynote Adress nga Nils Muižnieks, Tavolinë e rrumbullakët e rrjetit qeveritar European me çështje kryesore LGBTI, 17 Nëntor 2016; [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CommDH/Speech\(2016\)5&Language=lanEnglish&Ver=original&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CommDH/Speech(2016)5&Language=lanEnglish&Ver=original&direct=true)
 10. Raport i posaçëm mbi aktivitetin e Avokatit të Popullit mbi të drejtat e personave LGBT në 2012/Shqipëri

LIGJET

- Kushtetuta e Shqipërisë, Ligji Nr. 9904, datë 21.4.2008, i ndryshuar për herë të fundit me Ligjin nr. 76/2016, datë 22.7.2016, Fletorja Zyrtare, 20.08.2016, http://www.pp.gov.al/web/kushtetuta_2016_1082.pdf

- Komisioni qendror elektoral, <http://www.cec.org.al>. Rezultatet e zgjedhjeve.
- Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Nr. 10221, date 4.2.2010, Gazeta zyrtare, futur në datë 20.06.2016, <http://www.kmd.al/?fq=brenda&gj=g-jl&kid=110>
- Kodi Zgjedhor i Republikës së Shqipërisë (miratuar me ligjin nr.10 019, datë 29 dhjetor 2008, ndryshuar me ligjin nr.774/2012, datë 19 korrik 2012 dhe ligjin nr. 31/2015, datë 2 prill 2015)
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë, Law No. 7895, dated 27 January 1995, last amended 2013, Official Journal, (Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë), futur në datë 11.08.2016, <http://www.qbz.gov.al/Kode-pdf/Kodi%20Penal-2014.pdf>
- Labour Code of the Republic of Albania, Law No. 7961, dated 12.07.1995, last amended 2015, Official Journal, (Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë), futur në datë 12.08.2016, <http://www.qbz.gov.al/Kode-pdf/Kodi%20i%20Punes-2016-qershor.pdf>
- Code of Administrative Procedures of the Republic of Albania, Law No. 44/2015, Gazeta Zyrtare, (Kodi i Procedurës Administrative të Republikës së Shqipërisë), futur në datë 14.08.2016, http://www.erru.al/doc/Kodi_i_Procedurave_Administrative_2015.pdf
- The Code of Civil Procedures of the Republic of Albania, Law No. 8116, date 23.3.1996, last amended in 2012, Gazeta Zyrtare (Kodi I Procedurave Civile te Republikës së Shqipërisë) accessed 14.08.2016, <http://www.qbz.gov.al/Kodepdf/Kodi%20i%20Procedures%20Civile-2012.pdf>
- Plani kombëtar i veprimit për njerëzit LGBTI në Republikën e Shqipërisë, 2016-220, Mars 2016.

PARTITË POLITIKE NË SHQIPËRI

- <https://www.ps.al/>
- <https://pd.al/>
- <http://www.lsi.al/>
- <http://prsh.al/>
- <http://pdiu.al/faqa/>
- <https://www.libra.al/>